

Pilvi Miettinen

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK) diakoniatyö
Opinnäytetyö, 2020

YHTEISÖLÄHTÖISEN TOIMINNAN KEHITTÄMINEN KALEVAN KIRKON MARHABAN-KESKUKSESSÄ

TIIVISTELMÄ

Pilvi Miettinen

Yhteisölähtöisen toiminnan kehittäminen Kalevan kirkon Marhaban-keskuksessa
48 s., 4 liitettä

Helmikuu 2020

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Pori

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön taustalla on Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan Kalevan kirkon Marhaban-keskuksen halu ryhtyä kehittämään yhteisölähtöistä toimintaansa.

Marhaban-keskus on olohuonemainen kulttuurien kohtaamispaikka. Kehittämismenetelmänä käytettiin deliberatiiviseen demokratiaan pohjautuvaa dialogityöpajaa, joka toteutettiin yhteistyössä Tampereen kaupungin osallistavan sosiaaliturvan kokeilun työntekijöiden kanssa. Opinnäytetyössä kuvataan menetelmän prosessia sekä arvioidaan sen toimivuutta tässä kontekstissa havainnoimalla sekä keräämällä palautetta. Dialogityöpajassa saatua tietoa on analysoitu laadullisella sisällönanalyysillä.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu yhteisön, yhteisöllisyyden sekä osallisuuden määrittelystä liitettynä asiakaslähtöiseen kehittämiseen sekä kirkon monikulttuurisuus- ja maahanmuuttajatyöhön.

Prosessi oli alku yhteisön kehittämiselle Kalevan kirkon Marhaban-keskuksessa. Dialogityöpaja oli toimiva menetelmä tässä kontekstissa. Dialogityöpajasta nousi esiin se, että Marhaban-keskuksesta toivotaan toimintaa, joka auttaa suomen kielen oppimisessa ja tuo yhteisön jäsenten elämään mielekästä ja kehittävää tekemistä sekä sosiaalisia suhteita. Nämä kaikki ovat asioita, jotka liittyvät osallisuuden sekä kotoutumiseen ja suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumiseen. Marhaban-keskus nähdään myös maahanmuuttajien kotoutumista aktiivisesti tukevana paikkana ja yhteisönä tällä hetkellä sekä tulevaisuudessa.

Asiasanat: dialogi, monikulttuurisuus, osallisuus, yhteisö, yhteisön kehittäminen

ABSTRACT

Pilvi Miettinen

Developing communal based activities in the Marhaban Center of the Kaleva Church

48 p., 4 appendices

February 2020

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services, option in Diaconal Work

The starting point for this development-oriented thesis was the Kaleva Church Marhaban Center's wish to develop its communal-based activities. Kaleva church is a part of the Tampere Tuomiokirkko congregation.

Marhaban center operates as a living room-style meeting point for people from different cultures. The method used for this thesis was dialogue workshop, a method based on deliberative democracy. The dialogue workshop was conducted in co-operation with workers of the city of Tampere inclusive social security experiment.

This thesis describes the process of the method and furthermore, evaluates its functionality in this context by observing and collecting feedback. The data produced in the workshop was analyzed with qualitative content analysis. The theoretical framework of this thesis consists of defining the concepts of community, communality and involvement with a customer-oriented approach in enhancing service and church work done in multicultural context and with immigrants.

This process was the beginning of developing communal-based activities in Marhaban Center. The dialogue workshop method was indicated as a functional method in this context. The information gained from there showed that activities they wished the Marhaban Center to provide were those, which enhance learning Finnish language, brings meaningfulness and improve doing and social relationships in people's lives. These all are the factors related to the involvement and the feeling of social integration into Finnish society. Marhaban Center was seen as an active supporter, a place and a community of social integration now and in the future.

Keywords: community, developing community, dialogue, involvement, multiculturalism

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 YHTEISÖLLISYYS JA OSALLISUUS	5
2.1 Yhteisö ja yhteisöllisyys	5
2.2 Yhteisöllinen kirkko	6
2.3 Huokoinen yhteisö.....	7
2.4 Osallisuus yhteisössä.....	8
2.5 Seurakunta monikulttuurisena yhteisönä	9
3 KALEVAN KIRKON MARHABAN-KESKUS.....	10
4 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET	13
4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö menetelmänä	14
4.2 Asiakaslähtöinen kehittäminen.....	14
4.3 Laadullinen tutkimus ja aineistonkeruu	16
4.4 Laadullisen aineiston analysointi.....	17
5 DIALOGITYÖPAJA YHTEISÖKEHITTÄMISEN MENETELMÄNÄ.....	18
5.1 Dialogityöpajan suunnittelu	20
5.2 Dialogityöpajan viestintä	21
5.3 Dialogityöpajan kulku – suunnitelma	22
5.4 Dialogityöpajan kulku - toteutus	23
6 TULOKSET	26
6.1 Aineiston sisällön erittely	27
6.2 Teemojen sisällönanalyysi	30
6.3 Arviointi ja palaute.....	32
7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	34
7.1 Opinnäytetyön eettisyys	35
7.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja hyödynnettävyys	36
7.3 Ammatillinen kasvu osana opinnäytetyötä	38
LÄHTEET	40

LIITE 1. Dialogityöpaja-mainos suomen kieli	45
LIITE 2. Dialogityöpaja-mainos englannin kieli.....	46
LIITE 3. Dialogityöpaja-mainos arabian-kieli	47
LIITE 4. Dialogityöpaja-mainos darin kieli	48

1 JOHDANTO

Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan Kalevan kirkon Marhaban-keskuksen toiminta on lähtenyt liikkeelle vuonna 2017 kehittämishankkeena ja siitä on muodostunut kaikille avoin olohuone- tyyppinen kulttuurien kohtaamispaikka Kalevan kirkkoon. (Tampereen Tuomiokirkkoseurakunta, 2017.; Tampereen Tuomiokirkkoseurakunta. Marhaban-keskus Tampereen ytimessä.) Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan talous- ja toimintasuunnitelmassa vuosille 2019-2020 on Marhaban-keskuksen osalta tavoitteena toiminnan kautta vaikuttaa maahanmuuttajien mahdollisuuksiin elää ja toimia seurakuntayhteydessä muiden kanssa yhdenvertaisina. (Tampereen ev.lut.seurakuntayhtymä, 2018, 21.)

Kirkko on osallisuuden yhteisö, joka on avoin kaikille ja toimii vuorovaikutuksessa ympäröivän maailman kanssa (EVL, 2007). Kirkko on myöskin kohtaamisen paikka, jonka halutaan tavoittavan muualta tänne tulleet (EVL, 2014). Kirkossa tehdään monikulttuurisuustyötä, jossa ihminen kohdataan, häntä tuetaan elämäntilanteessaan sekä edistetään osallisuutta ja voimaantumista. Kirkko voi monikulttuurisuustyössään tukea ihmisen aktiivista toimijuutta sekä kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. (EVL. Seurakunnat ja maahanmuuttajat.; EVL. Kotoutumisen tuki.)

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on tukea Kalevan kirkon Marhaban-keskuksen yhteisölähtöisen toiminnan kehittämistä. Opinnäytetyössä käytetään deliberatiiviseen eli keskustelemaan demokratiaan pohjautuvaa dialogityöpajaa Marhaban-keskuksen yhteisön kehittämisen menetelmänä ja arvioidaan sen toimivuutta tässä kontekstissa. Dialogityöpajassa saatua tietoa analysoidaan laadullisilla menetelmillä. Keskeiset tulokset luovutetaan Marhaban-keskuksen käyttöön.

2 YHTEISÖLLISYYS JA OSALLISUUS

2.1 Yhteisö ja yhteisöllisyys

Yhteisö-käsitettä voidaan määritellä ja jäsentää monella tavalla. Nivalan (2008) mukaan yhteisöt voidaan jakaa kahteen tyyppiin sen mukaan kokevatko niissä olevat ihmiset keskinäistä yhteenkuuluvuuden tunnetta vai eivät. Yhteisöt, joissa ei ole yhteenkuuluvuuden tunnetta voivat olla alueellisia yhteisöjä tai yhteisöä määrittävä tekijä on annettu muodollisesti ulkopuolelta. Alueellinen tai muodollinen yhteisö ei kerro ihmisten välisistä suhteista vaan heidän tilallisesta läheisyydestään ulkoapäin tarkasteltuna tai kuulumisesta esimerkiksi samaan organisaatioon. (Nivala, 2008, 50-51; Saastamoinen 2009, 41.)

Yhteisö, joissa jokin tekijä muodostaa sen jäsenille yhteenkuuluvuuden tunteen, voi olla toiminnallinen, symbolinen tai molempia. Toiminnallisessa yhteisössä yhdistävän tekijän luonne on vuorovaikutuksellista ja yhteistoimintaa, joka sisältää yhteisiä tavoitteita ja sääntöjä. Toiminnallisessa yhteisössä luodaan sääntöjä koskien yksilön vapautta, yhteisön jäsenten välisiä suhteita sekä määritteleviä sääntöjä koskien yhteisön jäsenien ja ei-jäsenien välisiä suhteita. Tämänkaltaisen toiminnallisen yhteisön syntyminen vaatii enemmän kuin satunnaisen yhteistoiminnan. Symbolisessa yhteisössä taas yhdistävän tekijän luonne on joko kulttuurinen, jossa on jaettu kulttuuriperintö tai ideologinen, jossa on jaettu ihanteet. Yhteenkuuluvuuden tunne perustuu symbolisessa yhteisössä siinä olevien ihmisten ajattelutapojen yhteisyyteen. (Nivala, 2008, 50–51; Saastamoinen 2009, 41.)

Nivalan (2008) mukaan yhteisö voi olla myös toiminnallinen ja symbolinen samaan aikaan; yhteistoiminta ja vuorovaikutus voivat synnyttää ajattelutapojen yhteisyyttä tai kokemus symbolisesta yhteenkuuluvuudesta voi synnyttää yhteistä toimintaa yhteisön jäsenissä. Keskeisiä tekijöitä yhteenkuuluvuuden tunteessa yhteisössä ovat vuorovaikutus, yhteisesti jaettu kulttuuriperintö ja ideologia eli arvot ja ihanteet. (Nivala, 2008, 50–51; Saastamoinen 2009, 41.)

Yhteisöllisyyden piirteitä voidaan Pohjolan (2015, 19–21) mukaan jäsentää karkeasti neljällä tekijällä; toiminnan formaalisella ulottuvuudella, kontekstuaalisuuden eroilla, toteutuvien suhteiden luonteella sekä yhteisön jäsenten keskinäisen kommunikaation luonteella ja muodolla. Perusjakona voidaan pitää yhteisöjen jakoa epävirallisiin ja virallisiin yhteisöihin. Viralliset yhteisöt ovat juridisesti säädeltyjä. Aikaan, paikkaan ja kontekstuaalisuuteen liittyvät erot ovat yhteisön jatkuvuus; joskus yhteisö voi olla spontaani, ohimenevä yhteenliittymä, joskus taas vakiintunut, pidempää pysyvyyttä edustava. Kolmas piirre on toteutuvien suhteiden luonne, joka liittyy myös jatkuvuuteen. Yhteisön jäsenten väliset suhteet voivat olla jokapäiväisiä kohtaamisia, tiiviitä ja vahvoja siteitä tai ne voivat olla etäisempiä, harvemmin toteutuvia ja siteiltään heikompia. Yhteisön jäsenten välisiin suhteisiin liittyvät myös valtaan ja vallankäyttöön liittyvät seikat. Neljäs yhteisöjä jäsentävä piirre on keskinäisen kommunikaation luonne ja muoto eli toteutuvatko kommunikaatio ja vuorovaikutus kasvokkain suoraan sekä kuinka tiiviisti ajallisesti kommunikaatio on. Yhteisön asettamat sekä jäsenten henkilökohtaiset tavoitteet leikkaavat yhteisöllisyyden piirteitä. Ihminen kiinnittyy mukaan yhteiseen toimintaan ja asioihin yhteisön sekä omien tavoitteidensa kautta. (Pohjola 2015, 19–21.)

2.2 Yhteisöllinen kirkko

Suomen evankelisluterilaisen kirkon (EVL) strategiassa Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö vuoteen 2015 asti, kirkko kuvataan osallisuuden yhteisönä, joka on avoin kaikille sekä toimii vuorovaikutuksessa ympäröivän maailman kanssa. Osallisuuden yhteisönä kirkon pitää kehittää työtään niin, että se pystyy antamaan merkityksiä uskolle ihmisten elämässä sekä auttaa heitä löytämään oma paikkansa yhteisöstä elämäntilanteensa mukaisesti. (EVL 2007, 3.)

Kohtaamisen kirkko-strategia on jatkumoa Meidän kirkko-strategialle vuoteen 2020 asti. Kohtaamisen kirkko-strategiassa nostetaan toiminnan keskiöön kohtaamiset sekä suhteet. Kirkon toimintaympäristö on muutoksessa. Erilaisten katsojien ja uskontojen monipuolistuminen lisää tarvetta ja kykyä vuoropuheluun. Muuttoliike Suomeen ja Suomen sisällä lisääntyy, jolloin kirkon haasteena

on tavoittaa nämä muuttajat. Informaatioteknologian kehittyminen pakottaa löytämään uusia viestinnän kanavia. Myös väestörakenne on muutoksessa, mikä tuo muutoksia taloudelliseen tilanteeseen. (EVL, 2014, 6–7.)

Kohtaamisen kirkko-strategiassa korostetaan, että kirkon tehtävä on jokaisen kirkon jäsenen tehtävä. Yhteistä työtä on pohjimmiltaan kaikki muu paitsi päävastuu saarnaamisesta ja sakramenttien jako. Kirkon arvoja ovat usko, toivo ja rakkaus. Arvot yhdistävät, määrittelevät sekä ohjaavat niin sisäistä elämää kuin ulkoisia suhteita. Tulevaisuudennäky on missionaarinen, koska kirkon sanoma kuuluu kaikille ja koskettaa kaikkia elämän osa-alueita. Kristillinen seurakunta yhdistää ihmisiä rajojen yli sekä yli kielten, kulttuurien ja sukupolvien. (EVL, 2014, 15–16.)

2.3 Huokoinen yhteisö

Yhteisöllisyyteen voi liittyä myös kielteisiä puolia. Me-hengen ollessa voimakas yhteisön sisällä, yhteisö voi olla poissulkeva tai kahlitseva. Thitzin (2013, 87) tutkimuksessa seurakunnan yhteisöistä nousi esiin negatiivissävyytteisiä puolia, jotka liittyivät tasapuoliseen kohteluun, toimintaan mukaan pääsemiseen sekä toiminnan avoimuuteen. Yhteisö voi olla sisäänpäin kääntynyt, jolloin yhteisön sisällä olevat ihmiset tuntevat lämpöä ja yhteenkuuluvuutta, mutta ulkopuolisen voi olla hankalaa päästä osaksi tätä ja löytää paikkaansa yhteisössä. Sisäänpäin kääntyvyys voi myös vaikuttaa siihen, ketä kutsutaan mukaan mihinkin ja kuinka avoimesti kutsu esitetään. Ongelmaksi voi muodostua eksklusiivisuus eli se, että yhteisön jäsenet näkevät muut ulkopuolisina ja toisina (Ahonen & Hellman, 2019).

Ahonen & Hellman (2019, 165) sekä Hakoköngäs (2018) käsittelevät artikkeleissaan käsitettä huokoinen yhteisö. Toiminta, jossa otetaan mahdollisimman monenlaisia toimijoita mukaan, vaatii yhteisöltä vieraanvaraisuutta eli huokoisuutta. Yhteisöön pitää saada tilaa ja paikka, johon tulokas mahtuu.

Huokoisessa yhteisössä ihmiset toimivat tasa-arvoisesti ja siihen mahtuu mukaan erilaisia toimijoita. Yhteisön huokoisuus lisää ihmisten yhteenkuuluvuuden

tunnetta, sosiaalisia verkostoja ja niissä syntyvää luottamusta ja vastavuoroisuutta sekä demokraattisuutta. (Ahonen & Hellman, 2019, 165; Hakoköngäs, 2018.) Huokoisessa yhteisössä myös työntekijän rooli muuttuu koordinaattorista toiminnan mahdollistajaksi, tuottajaksi tai tekijäksi, mikä taas vaatii pois oppimista vanhoista toimintatavoista. (Hakoköngäs, 2018.)

2.4 Osallisuus yhteisössä

Osallisuus on Pohjolan (2015, 22) mukaan demokratiaan liittyvä käsite, joka sisältää ihmisen kuulumisen johonkin, sekä mahdollisuuden mukanaoloon ja vaikuttamisen hänelle tärkeissä asioissa. Nivala (2008, 166-168) näkee osallisuuden toteutuvan yhteisöön kuulumisen kautta. Hän määrittelee osallisuuden lähtökohtaisesti sisäpuolisuudeksi ja ensisijaisesti sosiaaliseksi osallisuudeksi. Osallisuus on enemmän kuin muodollinen jäsenyys. Osallisuudessa on aina kokemuksellinen aspekti; todellinen osallisuus toteutuu vasta sitten kun ihminen itse kokee olevansa osallinen yhteisön elämästä, toiminnasta ja vuorovaikutuksesta. Osallisuus on sitä vahvempaa mitä paremmat valmiudet ja mahdollisuudet ihmisellä on osallistua yhteisön toimintaan.

Koettu osallisuus sisältää yhteisöön sekä sen muihin jäseniin kiinnittymisen tunnesuhteella. Tuolloin ihminen kokee identiteetissään olevansa yhteisön jäsen sekä tuntee yhteenkuuluvuuden tunnetta muiden yhteisön jäsenten kanssa. Kiinnittyminen yhteisön arvoihin, normeihin, historiaan tai kulttuuriperintöön voi vahvistaa osallisuuden kokemusta. Kokonaisvaltainen osallisuus sisältää siis annettua, osallistavan sekä koetun jäsenyyden yhteisössä. (Nivala, 2009, 168.)

Osallisuus ilmenee ihmisen elämässä hänen mahdollisuutenaan tehdä päätöksiä omasta elämästään sekä tekemisistään toimintaympäristössä, joka on ymmärrettävä, ennakoitava sekä hallittava. Se näkyy mahdollisuutena vaikuttaa ryhmissä, palveluissa, asuinympäristössä tai yhteiskunnassa. Osallisuus ilmenee paikallisesti satsauksena kollektiiviseen hyvään, mahdollisuutena osallistua merkityksellisuuden luomiseen ja kokemiseen sekä sosiaalisina suhteina, jotka ovat vastavuoroisia. Osallisuus sisältää vaikuttamisen oman elämän kulkuun,

mahdollisuuksiin, toimintoihin sekä yhteisiin asioihin. (Isola, Kaartinen. Leeman, Lääperi, Schneider, Valtari & Keto-Tokoi, 2017, 5; Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos, 2019.) Osallisuus on myös keskeinen terveyttä ja hyvinvointia tuottava tekijä ihmiselle. (THL, 2019.)

2.5 Seurakunta monikulttuurisena yhteisönä

Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) mukaan Suomessa asui vuoden 2016 lopussa noin 244 000 ulkomaan kansalaista. Määrän arvioidaan lisääntyvän 330 000:een vuoteen 2020 mennessä. (TEM. Maahanmuuton ja kotoutumisen tietopaketti.) Vakinaisesti Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten osuus Pirkanmaan väestöstä vuonna 2017 oli 4,7% eli 24 259 henkilöä. Tampereella osuus oli 7,5% väestöstä, kun taas Tampereen ympäryskunnista eniten ulkomaalaistaustaisia oli Pirkkalassa (3,6%). (Tilastokeskus, 2019.)

Kirkko osaltaan toimii monikulttuurisuustyössä mahdollistaen maahanmuuttajien sekä vähemmistöjen osallisuuden seurakunnan yhteisössä sekä seurakunnan erilaisissa toimintamuodoissa. Monikulttuurisuutta kehitetään ottamalla eri kulttuureista tulevia ihmisiä mukaan kirkon toimintaan vapaaehtoisina sekä tarjoamalla heille työharjoittelun ja tukityöllistymisen kautta mahdollisuuksia päästä työelämään. Tarkoituksena on edistää eri kieli- ja kulttuuri- ja taustaisten osallisuutta sekä kirkossa, että myös suomalaisessa yhteiskunnassa. (EVL. Monikulttuurisuus.)

Monikulttuurisuus on voimavara, joka tuo resursseja. Avoimella seurakunnalla on mahdollisuus toimia paremmin osallisuuden yhteisönä. Monikulttuurisessa työssä toimitaan osallisuutta edistäen ja voimauttavalla työotteella, jossa harjaannutaan yhdessä elämisen sekä jakamisen taidoissa. (EVL. Monikulttuurisuus.) Seurakunnan maahanmuuttajatyö pitää sisällään eri kieli- ja kulttuuri- ja taustoista tulevien ihmisten kohtaamista ja tukemista heidän elämäntilanteissaan. Maahanmuuttajien kotoutumista tuetaan ja osallisuutta edistetään. Maahanmuuttajatyö pitää sisällään myöskin kristinuskon opetuksen järjestämistä, eri kielisten jumalanpalveluselämän tukemisen ja yhteyden mahdollistamisen suomalaisiin

kristittyihin, vuoropuhelun käymistä eri uskontojen edustajien kanssa, asennevai-
kuttamistyötä kirkon sisällä ja ulospäin sekä vaikuttamistyötä. (EVL. Seurakunnat
ja maahanmuuttajat.)

Seurakunta voi tukea maahanmuuttajan kotoutumista suomalaiseen yhteiskun-
taan ottamalla heidät mukaan aktiivisiksi toimijoiksi ja antamalla heille mahdolli-
suuksia toimia. Toiminnot voivat mahdollistaa suomen kielen oppimisen sekä
kontaktit kantaväestöön. Tärkeää on, että maahanmuuttaja pääsee osaksi yhtei-
sön arkea. Koulutus ja työ ovat tärkeitä kotoutumisessa. Seurakunta voi vahvis-
taa maahanmuuttajan voimaantumista tarjoamalla työtä, erilaisia harjoittelu- ja
tukityöllistymispaikkoja sekä tukea työnhaussa. (EVL. Kotoutumisen tuki.) Kotou-
tuminen on aina moniulotteinen prosessi, jossa tavoitteena on, että maahanmuut-
taja kokee olevansa yhteiskunnan täysivaltainen jäsen ja hänellä on uudessa ko-
timaassa tarvittavia tietoja ja taitoja. (THL 2019a.) Kielitaito on tärkeä osa kotou-
tumista helpottaen sopeutumista, työnsaantia, opiskelumahdollisuuksia sekä pal-
velujen käyttöä (THL, 2019b). Jaakkola (2017, 62) kirjoittaa pro gradu- työssään,
että ”mielekäs, kehittävä, osallistava tekeminen on kotoutumista edistävää ja luo
osallisuuden tunnetta.”

3 KALEVAN KIRKON MARHABAN-KESKUS

Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan toiminta – ja taloussuunnitelmassa vuo-
sille 2019-2020 määritellään yhtenä painopisteenä merkityksellisyyden, osalli-
suuden ja tamperelaisen omaan arkeen rakentavasti liittyvän yhteisöllisyyden
vahvistaminen. Painopisteenä on myös eläminen ja toimiminen yhdessä tampe-
relaisten kanssa. Yksi tavoitteista on lisätä vuorovaikutusta ja osallisuuden koke-
musta reagoimalla toimintaympäristön haasteisiin, vahvistaa yhteisöllisyyttä sekä
mahdollistaa sukupolvien yhteys ja yhteinen tekeminen. Saavutettavuustavoit-
teena erityisesti Marhaban-keskuksen osalta on toiminnan kautta vaikuttaa

maahanmuuttajien mahdollisuuksiin elää ja toimia seurakuntayhteydessä muiden kanssa yhdenvertaisina. (Tampereen ev.lut.seurakuntayhtymä, 2018, 21.)

Suomen evankelis-luterilaiset seurakunnat olivat merkittävässä roolissa avustamassa, kun vuonna 2015 Suomeen saapui vuoden loppuun mennessä 32 000 turvapaikanhakijaa (EVL 2016). Tampereen vastaanottokeskus Kaupissa sijaitsee Kalevan kirkon lähellä. Marhaban-keskuksen perustaminen on käynnistynyt Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan lähetyksen ja kansainvälisen työn kehittämishankkeesta, joka aloitettiin vuonna 2017. Kehittämishankkeen taustalla olivat vuonna 2015 tapahtunut turvapaikanhakijoiden saapuminen sekä seurakuntalaisilta tullut toive kohtaamispaikasta, jossa paikalliset voisivat tavata muualta tulleita. (Tampereen Tuomiokirkkoseurakunta, 2017; Maria Haapavaara, henkilökohtainen tiedonanto 19.8.2019)

Marhaban-keskus on olohuonetyyppinen kulttuurien kohtaamispaikka Kalevan kirkossa, joka on avoin kaikille. Lähtökohtana on ollut luoda fyysinen tila, jossa Tampereelle tulleet maahanmuuttajat sekä muut tamperelaiset voivat kohdata toisiansa. Tavoitteena on ollut luoda kotoutumista tukeva paikka, jossa voi innostua, tutustua ja tehdä. Vaikutteita keskukseseen on otettu Suomen Lähetyssseuran Marhaban-keskuksesta Marseilleista Ranskasta, joka on toiminut yli 30 vuotta. (Haapavaara, 2017, 28–29; Tampereen Tuomiokirkkoseurakunta; Valtonen & Salminen, 2019, 131.)

Marhaban-keskus on osa Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan lähetyksen ja kansainvälisen diakonian kumppanuustyötä, jolle on määritelty neljä tavoitealuetta: vapaaehtoisuuden vahvistuminen, yhteyden vahvistuminen Tampereen ja kansainvälisen työn alueiden välillä, voimaantuminen ja osallisuus sekä kulttuuri- ja uskontodialogi. Lähetyksen ja kansainvälisen diakonian strategisina kumppaneina toimivat lähetysjärjestöistä Kirkon Ulkomaanapu, Medialähetys Sanansaattajat, Suomen Piipliaseura sekä Suomen Lähetyssseura. Marhaban-keskuksen yhteistyökumppaneita ovat myös Tampereen kaupungin sosiaali-, työllisyys- ja kulttuuripalvelut, maahanmuuttajille suunnatut kohtaamispaikat, koulut ja oppilaitokset, järjestöt ja hankkeet sekä sisäiset kumppanit seurakuntayhtymästä. Marhaban-keskus toimii myös polkuna muuhun seurakunnan toimintaan ja yhteistyötä

tehdään seurakunnan eri työalojen kanssa. (Maria Haapavaara henkilökohtainen tiedonanto 19.8.2019.) Yhteydet lähetysjärjestöihin mahdollistavat sen, että maahanmuuttajat ja turvapaikanhakijat voivat löytää kontakteja kotimaahansa (Valtonen & Salminen, 2019, 131).

Marhaban-keskus on auki neljänä iltapäivänä viikossa. Yhtenä päivänä on naisille ja lapsille suunnatut naisten tunnit ennen yhteistä aukioloaikaa. (Tampereen Tuomiokirkko seurakunta.) Vakiintunutta toimintaa ovat suomen kielen opetus kaikille avoimissa ryhmissä kaksi kertaa viikossa, naisten ryhmässä kerran viikossa sekä läksyapu. Diakoni on paikalla kerran viikossa. Yhteisöllinen ruoanlaitto on innostanut kävijöitä ja sitä tehdään noin kerran viikossa. Perheneuvoja on ollut paikalla kaksi kertaa kuukaudessa ja hänelle on voinut varata keskusteluajan anonyymisti. Marhaban-keskuksessa järjestetään myös erilaisia tapahtumia. (Tampereen Tuomiokirkko seurakunta; Maria Haapavaara, henkilökohtainen tiedonanto 19.8.2019.)

Marhaban-keskus on yhteisö, johon kuka tahansa on tervetullut ja jossa ihmiset ovat tasa-arvoisia. Kaikilla on mahdollisuus osallistua toimintaan sekä olla mukana innostumassa ja luomassa uutta. Yhteisöön kuuluu satunnaiskävijöitä sekä kävijöitä, jotka ovat sitoutuneet toimintaan tiiviimmin. Kävijämäärät ovat keskimäärin 20-40 henkilöä päivässä. Eniten kävijöitä on ruokapäivänä, jolloin kävijämäärä voi olla jopa 70-80 henkilöä. Kuukausittainen käyntimäärä on noin 550 käyntiä. Marhaban-keskuksessa on ollut kävijöitä 72 eri maasta kaksivuotisen aukioloaikansa aikana. Suurimmat kieliryhmät ovat tällä hetkellä suomi, arabia, dari, farsi sekä venäjä (Maria Haapavaara, henkilökohtainen tiedonanto 19.8.2019.)

Tällä hetkellä Suomen kieltä opettavat sekä läksyapua tarjoavat ovat sitoutuneita kantasuomalaisia vapaaehtoisia. Marhaban-keskus tekee oppilaitosyhteistyötä vierailujen lisäksi tarjoamalla harjoittelupaikkoja eri alan opiskelijoille, suomen kieltä opiskeleville sekä työharjoittelupaikkoja ja työkokeilupaiikkoja. Pyrkimyksenä on mahdollistaa, että ihmiset saisivat käyttää omia taitojaan ja osaamistaan, osallistaa sekä voimaannuttaa heitä ja tukea kotoutumista. Marhaban-keskuksessa tehdään asioita yhdessä. Työn keskiössä on kuitenkin aina ihminen,

maahanmuuttaja, turvapaikanhakija tai kantaväestöön kuuluva, hänen konkreettiset tarpeensa sekä elämänkysymyksensä. (Maria Haapavaara henkilökohtainen tiedonanto 19.8.2019.)

Marhaban-keskus tekee kirkon lähetystä ja kansainvälistä diakoniaa näkyväksi Tampereella. Se mahdollistaa myös pidempään Tampereella eläneille mahdollisuuden olla osallinen kirkon kansainvälisessä työssä omassa asuinympäristössään. Marhaban-keskus tukee Tampereelle tulleiden maahanmuuttajien mahdollisuutta olla kristitty itselleen merkittävällä tavalla. Marhaban-keskuksen kautta ihminen pystyy ohjautua kristinuskon opetukseen. Keskuksessa järjestetään kaikille avoin, yhteinen Pyhä Hetki kerran viikossa sekä tehdään messuyhteistyötä Kalevan kirkossa. Uskontodialogia tehdään Marhaban-keskuksen arjessa erilaisen ihmisten kohdatessaan toisiaan. (Haapavaara henkilökohtainen tiedonanto 19.8.2019.)

4 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET

Tämä opinnäytetyön taustalla on Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan Kalevan kirkon Marhaban-keskuksen halu ryhtyä kehittämään yhteisölähtöistä toimintaa. Mukaan ideoimaan saatiin seurakuntayhtymän yhteistyön asiantuntija, joka kävi tutustumassa Marhaban-keskukseen ja toi ajatuksen lähteä kehittämään Marhaban-keskusta dialogityöpajaa käyttämällä. Dialogityöpajan toteutettiin yhteistyössä kahden Tampereen kaupungin Osallistavan sosiaaliturvan kokeilun projektityöntekijän kanssa, jotka olivat kokeilun aikana kehitelleet sekä vetäneet dialogityöpajoja (ks. Tampereen kaupunki, 2019).

Opinnäytetyön tarkoituksena on tukea Marhaban-keskuksen yhteisölähtöistä kehittämistä. Työ on kehittämispainotteinen toiminnallinen opinnäytetyö, jossa toiminnallisena menetelmänä käytetään dialogityöpajaa. Opinnäytetyössä kokeillaan dialogityöpajan soveltuvuutta menetelmänä Marhaban-keskuksen

kontekstissa ja arvioidaan sen toimivuutta havainnoimalla sekä kerättyä palautetta analysoimalla. Dialogityöpajasta saatua tietoa analysoidaan laadullisella sisällön erittelyllä sekä sisällönanalyysillä. Keskeiset tulokset luovutetaan Kalevan kirkon Marhaban-keskuksen käyttöön. Tämä on ensimmäinen Marhaban-keskuksen kanssa yhteistyössä toteutettu opinnäytetyö ja tuottaa uutta tietoa Marhaban-keskuksen käyttöön.

4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö menetelmänä

Kehittämispainotteisia opinnäytetöitä nimitetään usein toiminnallisiksi opinnäytetöiksi. Toiminnallisessa opinnäytetyössä lopputuloksena on aina jonkinlainen konkreettinen tuote. Toiminnalliset opinnäytetyöt voidaan jakaa kahteen ryhmään; tuotekehittely eli produktio, jossa lopputuloksena on jokin konkreettinen tuote tai palvelu sekä kehittämishankkeet, joissa kokeillaan ja kehitellään uusia toimintamenetelmiä ja työtapoja. Opinnäytetyössä voi olla piirteitä molemmista. (Diak, 2010, 34; Vilkkä & Airaksinen, 2003, 51.) Toiminnallisessa opinnäytetyössä raportissa käsitellään mitä on tehty, miksi ja miten. Työprosessia kuvataan sekä millaisia tuloksiin ja johtopäätöksiin on päädytty. (Vilkkä & Airaksinen, 2003, 65.)

Opinnäytetyössäni järjestettiin dialogityöpaja Marhaban-keskuksessa 2.12.2019, jossa käytettiin deliberatiiviseen demokratiaan pohjautuvaa menetelmää. Se on arvolähtöinen, datanohjaama osallistumis- ja päätöksentekoprosessi. (Tampereen kaupunki, 2019, 7; Deliberatiivisen demokratian instituutti.) Deliberatiivisessa demokratiassa korostuu vaikuttamismahdollisuuksien, toimijuuden ja kansalaisuuden kokemus. Se on keskusteluun ja harkintaan pohjautuvaa demokratiaa, jossa keskustelussa korostuu vastavuoroisuus, erilaisten mielipiteiden kunnioitus sekä se lisää päätöksenteon pohjalla olevaa tietoa (DDI).

4.2 Asiakslähtöinen kehittäminen

Asiakaskeskeisyyttä ja asiakaslähtöisyyttä käytetään usein synonyymeinä. Ne voidaan kuitenkin erotella toisistaan siten, että asiakaskeskeisyydessä asiakas

on palvelujen keskipisteessä ja palvelut tehdään häntä varten, kun taas asiakaslähtöisyys on seuraava vaihe, jolloin asiakas ei ole vain palvelujen kehittämisen kohteena vaan osallistuu itse suunnitteluun palveluntarjoajan kanssa. Toiminta on asiakaslähtöistä vasta sitten kun se on toteutettu asiakkaan kanssa. (Virtanen, Suoheimo, Lamminmäki, Ahonen & Suokas (2011, 18–19.)

Keskeistä asiakaslähtöisessä kehittämisessä on, että asiakaslähtöisyys nähdään arvoperustana eli jokainen kohdataan ihmisarvoisena yksilönä ja tuotetut palvelut järjestetään toimiviksi niin organisaation kuin asiakkaankin näkökulmasta. Palveluntarjoajalta edellytetään asiakasymmärrystä eli tietoa asiakkaiden tarpeista, jota käytetään kehittämisen pohjana sekä palveluymmärrystä eli tietoa siitä kuinka paljon asiakkaat tietävät saatavilla olevista palveluista ja mikä on roolimme asiakkaan kumppanina, jotta voidaan tuottaa parasta mahdollista palvelua. (Virtanen ym., 2011, 18.)

Kun asiakas nähdään resurssina, tekee se palvelun käyttäjästä toimijan eli subjektin, jolloin asiakkaalle tulee vastuuta ja hän osallistuu aktiivisesti palveluprosesseihin, jolloin lähestymisnäkökulma on asiakkaan voimaannuttaminen. Mikäli palvelua halutaan kehittää asiakaslähtöisesti, tulee asiakas nähdä työntekijän kanssa yhdenvertaisena toimijana ja yhteistyön kumppanuutena, joka vaatii syntyäkseen hyvää molemminpuolista vuorovaikutusta sekä luottamusta. (Virtanen ym., 2011, 18–19.)

Dialogityöpaja-menetelmää käytettäessä Marhaban-keskuksen yhteisön kehittämisessä osallistuja ja yhteisön jäsen on aktiivisessa roolissa. Kyseessä on demokraattinen menetelmä, sillä osallistuvat ovat samanarvoisessa asemassa ja kaikkien osallistujien näkemykset ovat yhtä arvokkaita. Työpajaan osallistujat voivat kokea olevansa täysivaltaisia yhteisön jäseniä, joilla on vaikuttamisen mahdollisuus. Dialogityöpajassa ollaan kiinnostuneita jokaisen osallistujan näkemyksestä ja saadaan tietoa siitä, mitkä ovat osallistujien ja yhteisön jäsenten tarpeet. Työpajassa saadaan tietoa siitä, mitkä ovat niitä asioita, jotka Marhaban-keskuksen yhteisön jäsenten mielestä vaikuttavat positiivisesti heidän elämäänsä voimaannuttaen heitä.

4.3 Laadullinen tutkimus ja aineistonkeruu

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on kuvata, ymmärtää ja tulkita ilmiötä. Siinä ei käytetä tilastollisia menetelmiä eikä tavoitteena ole yleistykset toisin kuin määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Yksittäisiä tapauksia tutkittaessa käytetään laadullista tutkimusmenetelmää eikä tulokset ole yleistettäviä vaan kontekstisidonnaisia. Tiedonkeruussa ja analysoinnissa tutkija on pääroolissa, jonka kautta tulokset muodostuvat. Laadullinen tutkimus on usein kuvailevaa eli ollaan kiinnostuneita prosesseista, merkityksistä sekä ilmiön ymmärtämisestä. (Kananen, 2017, 35–36).

Havainnointi on yksi laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmistä. Sitä voidaan käyttää tilanteissa, joissa ilmiötä ei tunneta tai ei voida etukäteen rajata keskusteltavia teemoja. Jos yhteisen kielen puuttuminen rajoittaa haastattelun käyttöä on havainnoinnin käyttö perusteltua, jotta saadaan aineistoa. Koska havainnointi tapahtuu luonnollisessa ympäristössä sen etuna ovat ilmiön ja tilanteen autenttisuus. Havainnoidessaan tutkija tulkitsee havainnot oman maailmansa kautta, joka voi tehdä tulkintavirheitä. Havainnoinnissa on eri muotoja, joissa tutkijan mukanaolo ja rooli havainnoitavassa tilanteessa vaihtelee. Havainnointi voi olla piilohavainnointia, jolloin tutkimuskohteet eivät tiedä tutkijasta ja hänen toiminnastaan. Suorassa havainnoinnissa yhteisön jäsenet tiedostavat havainnoinnin olemassaolon. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija on mukana yhteisön toiminnassa ja pyrkii pääsemään yhteisön jäseneksi. Osallistavassa havainnoinnissa tarkoituksena on aikaansaada muutos tutkittavassa yhteisössä, joka jatkuisi vielä tutkimuksen jälkeenkin. (Kananen, 2017, 83–84.)

Käytin aineistonkeruumenetelmänä havainnointia dialogityöpajan aikana muistiinpanoja tehden sekä palautetta on kerätty lisäksi samalla kysymys- ja väiteteekniikalla, jota käytetään dialogityöpajassa. Dialogityöpajassa muodostuneita kysymyksiä ja teemoja analysoin laadullisella sisällönerittelyllä sekä sisällönanalyysillä. Muodostetuista kysymyksistä ja väitteistä minulla on käytössäni määrällinen aineisto ”kyllä”- ja ”ei”-vastauksista, joita voin käyttää tulkinnan tueksi.

Toimin dialogityöpajassa havainnoivassa ja tarvittaessa avustavassa roolissa. Havainnointi tehtiin osallistuvana havainnointina. Osallistavassa havainnoinnissa tiedon luotettavuuden kannalta pitää varmistua, että tutkija ei vaikuta tuloksiin (Kananen, 2017, 84). Itse en tehnyt lainkaan kysymyksiä varsinaisessa dialogityöpajassa, jotta kysymykset olisivat oikeasti osallistujilta tulleita, enkä vaikuttaisi tuloksiin. Muutamaan valmiiseen kysymykseen tein englannin kielisen käännöksen sekä autoin muutamaa osallistujaa muodostamaan suomen kielisen kysymyksen heidän keskusteluissa esiintuomiensa asioiden pohjalta. Herättelin keskustelua siitä, mikä Marhaban-keskuksessa kaipaisi kehittämistä tai mitä sinne toivottaisiin.

4.4 Laadullisen aineiston analysointi

Sisällönerittely ja sisällönanalyysi ovat laadullisen aineiston analyysimenetelmiä. Sisällönerittelyllä tarkoitetaan analyysiä, jossa dokumenttia kuvataan kvantitatiivisesti esimerkiksi tekstin sisältöä. Sisällönanalyysillä taas mennään syvemmälle ja yritetään kuvata sanallisesti dokumenttien sisältöä. Aineiston kvantifiointi kuuluu sisällön erittelyyn, mutta sitä voidaan käyttää sisällönanalyysin apuna. Eli sisällön erittelystä saatu aineisto yhdistetään kontekstianalyysiin, jolloin saadaan huomattavasti syvällisempää tietoa. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 117–121.)

Laadullista tutkimusmenetelmää käytettäessä voidaan aineistoa analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti sisällönanalyysillä, jossa pyritään saamaan ilmiöstä tiivistetty ja yleistettävä muoto. Tällä menetelmällä järjestetään aineistoa niin, että siitä voidaan vetää johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 86.) Sisällönanalyysissä pyritään kuvaamaan dokumenttien sisältöä sanallisesti eli aineisto järjestetään tiiviiseen ja selkeään muotoon niin, että sen sisältämä informaatio säilyy edelleen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 87–91.)

Sisällönanalyysiä voidaan tehdä aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti ja teoriaohjaavasti. Aineistolähtöisessä analysoinnissa saatu aineisto pelkistetään, ryhmitellään ja muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Teorialähtöisessä analyysissä analyysin luokittelu perustuu aikaisempaan käsitejärjestelmään, joka voi olla

esim. teoria, malli. Analysointi lähtee tällöin analyysirungosta. Teoriaohjaavassa analyysissä analyysi etenee aineiston ehdoilla mutta teoreettiset käsitteet tuodaan valmiina eli ne ovat jo tiedettyä tietoa ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018,122–133.)

Tässä opinnäytetyössä kerättyä tietoa on analysoitu laadullisen aineiston analyysimenetelmillä. Sisällön erittelyä käytettiin aineiston järjestämiseen, jonka jälkeen tehtiin aineistolähtöinen ja teoriaohjaava sisällönanalyysi. Sisällönanalyysin tukena oli numeerinen data, jota muodostui dialogityöpajassa.

5 DIALOGITYÖPAJA YHTEISÖKEHITTÄMISEN MENETELMÄNÄ

Dialogissa jokaisen keskusteluun osallistuvan yksilön näkökulma on yhtä arvokas, vaikka jokaisen ei oletetakaan tietävän tai ymmärtävän käsiteltävästä asiasta yhtä paljon. Dialogi on siis tasa-arvoinen keskustelumuoto, jossa jokainen osallistuva yksilö nähdään ainutlaatuisena ja tuota ainutlaatuisuutta pyritään kunnioittamaan. Tavoitteena on, että dialogin lopputuloksena syntyy ymmärrystä toisten näkemyksistä ja sillä luodaan merkityksiä toiminnan kohteena oleville asioille. (Holm, Poutanen & Stähle, 2018.)

Dialogityöpaja on menetelmä, joka pohjautuu deliberatiiviseen demokratiaan. Deliberatiivisella demokratialla tarkoitetaan Pohjolan (2015) mukaan yhdenvertaista, neuvottelevaa ja keskustelevaa demokratiaa, jossa on saada aikaan yhteistä ymmärrystä. Deliberatiivista demokratiaa käytetään esimerkiksi kansalaisraadeissa asiakasosallisuuden lisääjänä. (Pohjola, 2015, 22.) Deliberatiivisessa demokratiassa ajatuksena on, että kaikilla kansalaisilla tulisi olla oikeus ja mahdollisuus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon, saada tietoa päätöksentekoon vaikuttavista seikoista sekä päätöksentekijöiden velvollisuus on antaa päätöksistään perusteltu vastaus. Tavoitteena on löytää yhteinen lopputulos sekä vaikuttaa julkiseen päätöksentekoon. Edustuksellisessa demokratiassa

deliberatiivisella demokratialla voidaan täydentää sitä. Tämä voidaan toteuttaa esim. kansalaisraadeilla, mielipidemittauksilla tai erilaisina kansalaiskokouksina ja -foorumeina.(DDI.)

Dialogityöpajassa ihmisten arvot tai mielipiteet ovat osa päätöksentekoprosessia. Aiherajaus voidaan päättää ennakkoon, mutta kysymyksiä ja väitelauseita lähdetään muodostamaan ”puhtaalta pöydältä”. Kysymyksen- tai väitteenasettelussa ehtona on, että niihin voi vastata vain ”kyllä” tai ”ei”, jotta vastauksia voidaan mitata samalla tavalla. Osallistuja voi itse päättää mihin kysymyksiin vastaa. (Tampereen kaupunki, 2019, 6.) Kysymysten ja väitelauseiden vastausajan jälkeen saadut ”kyllä” ja ”ei” äänet lasketaan jokaisesta kysymyksestä ja väitteestä. Ääntenlaskun jälkeen aletaan tehdä aineiston tulkintaa eli pienryhmissä etsitään aineistosta yleisiä, laajoja teemoja, eniten mielipiteitä jakavia asioita sekä tehdään yhteistä tulkintaa keskustelussa. Tulkintojen pohjalta voidaan tehdä päätösehdotuksia. (Tampereen kaupunki, 2019, 6.)

Tässä dialogityöpajassa osallistujat eivät ole päätöksentekijöitä, joten päätöksentekijät kytketään arvoaineistoon antamalla arvolupaus. Päätöksentekijöiden pitää ehdollistua aineistolle eli tunnustaa se, mitä sieltä nousee esiin mutta samalla myöskin osallistujien pitää ymmärtää, että jokainen mielipide ei automaattisesti vaikuta tai muuta jotain. (Tampereen kaupunki, 2019, 10.) Marhaban-keskuksen dialogityöpajassa arvolupauksessa luvataan lähteä rakentamaan Marhaban-keskusta esitettyjen unelmien suuntaan. Arvolupauksessa myös todetaan, että kaikkia unelmia ei välttämättä pystytä toteuttamaan ja niihin annetaan perusteltu vastaus.

Deliberatiivinen demokratia on keskustelevaa demokratiaa, jossa kaikki keskusteluun osallistuvat ovat tasa-arvoisessa asemassa ja kaikkien mielipiteet huomioidaan yhdenvertaisesti. Dialogityöpaja on kaikille avoin tilaisuus päästä tuomaan mielipiteensä esiin sekä tuoda näkemyksensä yhteiseen keskusteluun. Se on Marhaban-keskuksen yhteisön jäsenille mahdollisuus päästä vaikuttamaan heitä koskevaan päätöksentekoon. Dialogityöpajasta saadaan myöskin tietoa päätöksenteon tueksi.

5.1 Dialogityöpajan suunnittelu

Dialogityöpajan suunnittelu toteutettiin 19.11.2019. Mukana suunnittelupalaverissa Marhaban-keskuksessa oli lisäksi toiminnanohjaaja, dialogityöpajan vetäjät, kuusi harjoittelijaa, joista kolmen äidinkieli on muu kuin suomi, lähetyssih-teeri sekä kaksi yhteisön kantasuomalaista jäsentä. Dialogityöpajan vetäjille oli lähetetty aiemmin sähköpostitse perustiedot Marhaban-keskuksesta sekä kuvaus siitä minkälaisiin asioihin dialogityöpajan toivottiin tuovan vastauksia.

Suunnittelupalaveri alkoi esittelykierroksella, jossa jokainen kertoi itsestään jotain ja mitä odottaa tältä päivältä. Toiminnanohjaaja esitteli lyhyesti Marhaban-keskuksen ja sen toiminnan sekä minkälaisia ihmisiä ja kävijäryhmiä yhteisöön kuu-luu. Dialogityöpajan vetäjät esittelivät oman työnsä ja osallistavan sosiaaliturvan kokeilu -projektin sekä dialogityöpajan metodina. Dialogityöpajaa on testattu ja käytetty aiemmin mm. Tampereen kaupungin osallistavan sosiaaliturvan kokeilun järjestämässä arvolähtöisessä datan ohjaamassa osallistumis- ja päätöksente-koprosessissa Multisillan ja Peltolammin alueilla (Tampereen kaupunki, 2019).

Eri kieliryhmien huomioinnista käytiin keskustelua. Sovittiin, että metodissa kirjoi-tettavat osuudet tehdään suomen kielellä ja tulkkausta työpajan aikana tehdään niillä kielillä mitä pystytään. Selkokielisyyden tärkeyttä korostettiin. Kaikki suun-nitteluryhmään osallistuneet toimivat apuna osallistujille. Kuvia aikaisemmista dialogityöpajoista sekä mallikysymyksiä seinällä käytetään havainnollistamaan metodia. Mainokset tehdään suomeksi, englanniksi, arabiaksi sekä niillä kielillä, joihin saadaan kääntäjä Marhaban yhteisöstä. Lyhyt metodin esittely tehdään suomen kielellä, joka käännetään englanniksi sekä arabiaksi suunnitteluryhmän toimesta. Palaverissa keskusteltiin myös, että kun autetaan osallistujia muodos-tamaan kysymyksiä ja väittämiä, niin millä tavalla se tehdään, jotta vältettäisiin johdattelua.

Suunnitteluryhmä keskusteli arvolupauksesta, joka tehdään metodissa. Arvolu-pauksessa luvataan lähteä rakentamaan Marhaban-keskusta esitettyjen unel-mien suuntaan. Kaikkia unelmia ei välttämättä pystytä toteuttamaan ja niihin an-netaan perusteltu vastaus. Suunnitteluryhmä keskusteli millä tavalla sitoutetaan

osallistujia viemään esiin tulleita asioita eteenpäin sekä millä tavalla dialogityöpajaan osallistujia houkutellaan paikalle. Osallistujien palkitsemisessa päädyttiin yhdessä toteuttamaan ”pizzajatkot”.

Dialogityöpajan teemasta käytiin keskustelua. Teema haluttiin kytkeä konkretiaan ja lähitulevaisuuteen mutta antaa kuitenkin tilaa suuremmillekin visioille ja unelmoinnille. Päädyttiin yhdessä teemaan ”Unelmien Marhaban (2020)”.

Suunnittelupalaverin lopuksi tehtiin selkeä tehtävänjako; Marhaban-keskuksen harjoittelijat hoitavat teemakyltin tekemisen, toiminnanohjaaja kutsuu yhteistyökumppaneita työpajaan, hoitaa paperiversiot mainoksista saataville sekä kutsuu ihmisiä henkilökohtaisesti. Mainosten suunnittelu sovittiin vastuulleni sekä käännökset englannin kielelle. Marhaban-keskuksen harjoittelijat tekevät arabian kieliset käännökset. Lähetys sihteeri kutsuu ihmisiä mukaan muista lähetyksen ryhmistä ja yhteistyötahoista. Tarjoilut ja ”pizzajatkot” hoitavat Marhaban-keskuksen harjoittelija sekä yhteisön jäsen.

5.2 Dialogityöpajan viestintä

Viestintää toteutettiin Canva-ohjelmalla tehdyillä mainoksilla julistein ja flaijerein, jotka ovat nähtävissä opinnäytetyön liitteissä (liite 1-4). Sosiaalisista medioista käytettiin Marhaban-keskuksen Facebook ja Instagram-kanavia. Yhteistyökumppaneille kutsut lähetettiin sähköpostitse. Ihmisiä kutsuttiin myös henkilökohtaisesti mukaan.

Mainokset tehtiin suomeksi, englanniksi, arabiaksi sekä dariksi. Mainoksia laitettiin Marhaban- keskuksen seinälle, kirkon ulko-oviin, vietiin Tampereen vastaanottokeskuksen ilmoitustaululle sekä seinille. Flaijereita jaoin Marhaban-keskuksessa edellisellä viikolla ruokapäivänä ja kutsuin ihmisiä henkilökohtaisesti mukaan. Facebookiin tehtiin tapahtuma ja Marhaban-keskuksen sivuilla dialogityöpajaa mainostettiin tapahtumana sekä päivittäisjulkaisuissa.

5.3 Dialogityöpajan kulku – suunnitelma

Dialogityöpajassa käytettävä teksti saatiin noin viikko ennen työpajaa vetäjältä. Teksti käännettiin englanniksi sekä arabiaksi.

”Tervetuloa tekemään Unelmien Marhabania!

Tänään hyödynnetään avointa demokratiaa. Yhteisenä tehtävänä on kysyä toisiltamme sitä, millainen on Unelmien Marhaban (2020). Jokaisella on oikeus esittää kysymyksiä ja äänestää niitä. Jokaisen ääni on yhtä tärkeä.

Ensimmäinen vaihe (45-60 minuuttia):

Kysymys tai väite tehdään niin, että siihen voi vastata vain ”kyllä” tai ”ei”. Autamme teitä kysymysten kirjoittamisessa. Kysymykset laitetaan seinälle. (Näytetään esimerkkipaperia.) Voit keksiä niin monta kysymystä kuin haluat.

Seinällä oleviin kysymyksiin vastataan ”kyllä” tai ”ei”. Vihreä lappu tarkoittaa ”kyllä” ja punainen lappu tarkoittaa ”ei”. Voit valita itse, mihin kysymyksiin vastaat.

Kysyminen ja vastaaminen saavat tapahtua yhtä aikaa. Voitte myös keskustella kysymyksistä. Jos seinällä oleva kysymys herättää mielessäsi uuden kysymyksen, tee uusi kysymys uudelle paperille.

Toinen vaihe (15-25 minuuttia):

”Kyllä” ja ”Ei”-äännet lasketaan, ja äänimäärät kirjoitetaan selvästi näkyviin kysymyspaperiin. Nyt meillä on käytössämme aineisto, arvodata.

Seuraavaksi keskustelemme aineistosta. (Jakaannumme kahteen/kolmeen ryhmään, joissa keskustelu käydään.) Aineistosta etsitään yleisiä teemoja, noin 3-5 erilaista teemaa. Teemat kirjoitetaan papereille (eri kielillä), yksi teema yhteen paperiin.

Kolmas vaihe (noin 25 minuuttia):

Seuraavaksi keskustellaan aineistosta kaikkien kanssa yhdessä. Aineistosta ja teemoista etsitään

- 1. kolme tärkeintä teemaa*
- 2. ne asiat, joissa on eniten erimielisyyttä eli äänet ovat jakautuneet ”kyllä” ja ”ei”-vastauksiin*
- 3. pieniä ehdotuksia, jotka on helppo toteuttaa nopeasti, esimerkiksi seuraavalla viikolla.*

Aineisto jää Marhabanin käyttöön. Maria, Pilvi ja muut lupaavat, että Marhabania rakennetaan esitettyjen unelmien suuntaan. Kaikkia unelmia ei välttämättä voida toteuttaa. Jos unelmaa ei voida toteuttaa, siihen annetaan perusteltu vastaus.

Neljäs vaihe (5-10 minuuttia):

Lopuksi jokainen meistä voi kirjoittaa oman nimen ja puhelinnumeron tai sähköpostiosoitteen tarralapulle, ja kiinnittää lappuja kaikkiin niihin unelmiin, joita haluaa olla toteuttamassa.”

(Marja Heikkala, henkilökohtainen tiedonanto 27.11.2019)

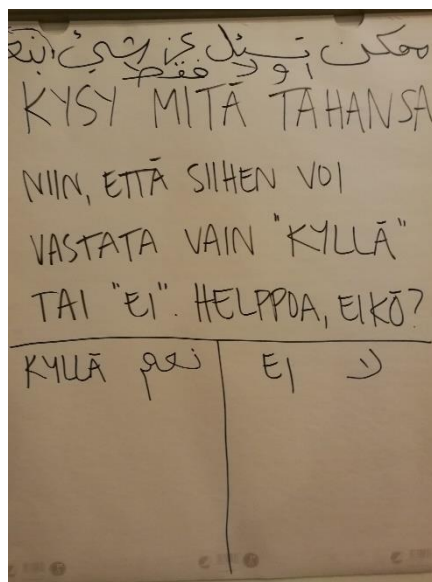
5.4 Dialogityöpajan kulku - toteutus

Dialogityöpaja toteutettiin 2.12.2019 Marhaban-keskuksessa Kalevan kirkossa. Työpaja alkoi vasta varsinaisen aukioloajan päätyttyä. Paikalla olivat lisäksi dialogityöpajan vetäjät Tampereen kaupungin aikuissosiaalityöstä, Marhaban-keskuksen toiminnanohjaaja, Marhaban-keskuksen harjoittelijoita viisi, Kalevan kirkon diakoniatyöntekijä sekä Marhaban-keskuksen kävijöitä ja yhteistyökumppaneita noin 40 ihmistä. Yhteensä siis noin 50 ihmistä. Laskentaa vaikeutti se, että ihmisiä saapui vielä myöhemminkin paikalle dialogityöpajan jo alettua. Dialogityöpajan teema oli kaikkien näkyvillä (Kuva 1.).

Kuva 1. Dialogityöpajan teema

Dialogityöpajan vetäjät esittelivät itsensä. Kääntämisen englanniksi teki toiminnanohjaaja ja arabiaksi Marhaban-keskuksen harjoittelijat. Käytetty metodi esiteltiin em. kielillä läpi lyhyesti ja kysymysten muodostustekniikka käytiin läpi (Kuva 2.). Osallistujia informoitiin siitä, ketkä voivat auttaa kysymysten ja väitelauseiden muodostamisessa suomen kielellä. Sovittiin myös, että kysymys tai väitelause käännetään paperille myös englanniksi sekä arabiaksi. Esittelyn ja ohjeistuksen lopuksi tehtiin arvolupaus, jossa toiminnanohjaaja lupasi kanssani rakentaa Marhabania esitettyjen unelmien suuntaan niiden unelmien osalta, jotka on mahdollista toteuttaa.

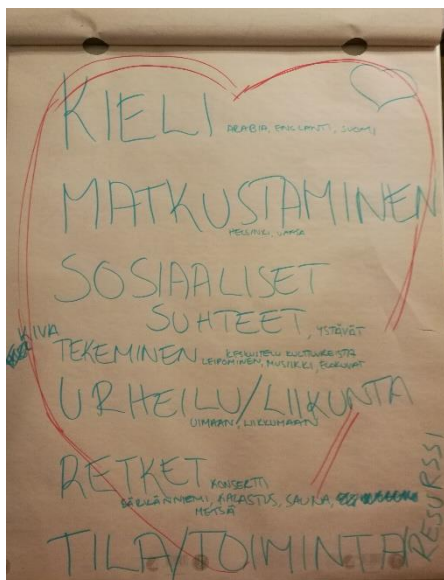
Kuva 2. Esimerkkikysymys

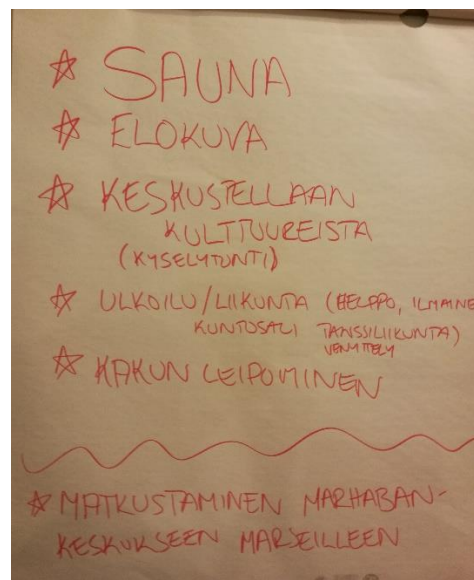
Kuva 3. Muodostuneita kysymyksiä

Ensimmäisen vaiheen kysymysten muodostaminen alkoi nopeasti ensimmäisen esimerkin ilmaannuttua seinälle (Kuva 3.). Äänestystä ja kysymysten muodostusta tehtiin samaan aikaan. Marhabanin harjoittelijat, dialogityöpajan vetäjät, toiminnanohjaaja sekä suomen kieliset osallistujat auttoivat kysymysten muodostamisessa muun kielisiä kävijöitä. Kysymyksiä muodostui yhteensä 38 kappaletta 45 minuutin aikana, joka käytettiin siihen.

Toisessa vaiheessa osallistujat jaettiin kieliryhmiin suomi, englantia, arabia, venäjä sekä dari. Jokaiseen ryhmään tuli 5-10 osallistujaa. Ryhmissä osallistujat etsivät yleisiä teemoja kysymyksistä ja keskustelivat niistä. Eri kysymysten ääntenlasku toteutettiin vetäjien toimesta sillä aikaa, kun osallistujat keskustelivat teemoista. Kolmannessa vaiheessa jokainen ryhmä kertoi löytämänsä teemat vuorotellen ja niitä kerättiin yhteisesti nähtäville (Kuva 4.). Tarkoituksena oli löytää kolme teemaa, mutta osa ryhmistä toi esille enemmänkin. Teemat on esitelty opinnäytetyön tulokset-osiossa. Yhteisessä keskustelussa etsittiin vielä eniten ääniä jakaneita kysymyksiä, joita ei ollut kuin yksi. Yksimielisyys vallitsi kysymyksissä. Yhdessä etsittiin asioita, joita olisi mahdollisuus toteuttaa nopealla aikataululla, sekä mitkä voisi toteuttaa pidemmän aikavälin suunnitelmana, jonka voisi toteuttaa, vaikka vuoden kuluttua tai myöhemmin (Kuva 5.).

Kuva 4. Yhteisiä teemoja

Kuva 5. Toteuttaminen

Neljännessä eli viimeisessä vaiheessa osallistujia pyydettiin laittamaan oranssi nimellä tai yhteystiedoilla varustettu post-it lappu niiden unelmien kohdalle, joita haluaisi olla mukana toteuttamassa. Tämän jälkeen olivat yhteiset pizza- jatkot.

Toimin dialogityöpajassa havainnoivassa ja tarvittaessa avustavassa roolissa. Toiminnanohjaaja ei myöskään itse tehnyt yhtään kysymys- tai väitelausetta. Itse en tehnyt lainkaan kysymyksiä varsinaisessa dialogityöpajassa, jotta kysymykset olisivat oikeasti osallistujilta tulleita, enkä vaikuttaisi tuloksiin. Muutamaan valmiiseen kysymykseen tein englannin kielisen käännöksen sekä autoin muutamaa ihmistä muodostamaan suomen kielisen kysymyksen heidän keskusteluissa esiintuomiensa asioiden pohjalta. Herättelin keskustelua siitä, mikä Marhaban-keskuksessa kaipaasi kehittämistä tai mitä sinne toivottaisiin.

6 TULOKSET

Dialogityöpajassa muodostuneista kysymys- ja väitelauseista etsittiin yhdessä teemoja, joita löydettiin kuusi: kieli, matkustaminen, sosiaaliset suhteet, kiva tekeminen, retket sekä tila/toiminta/resurssit. Jaoin muodostetut kysymys- ja väitelauseet näiden teemojen alle.

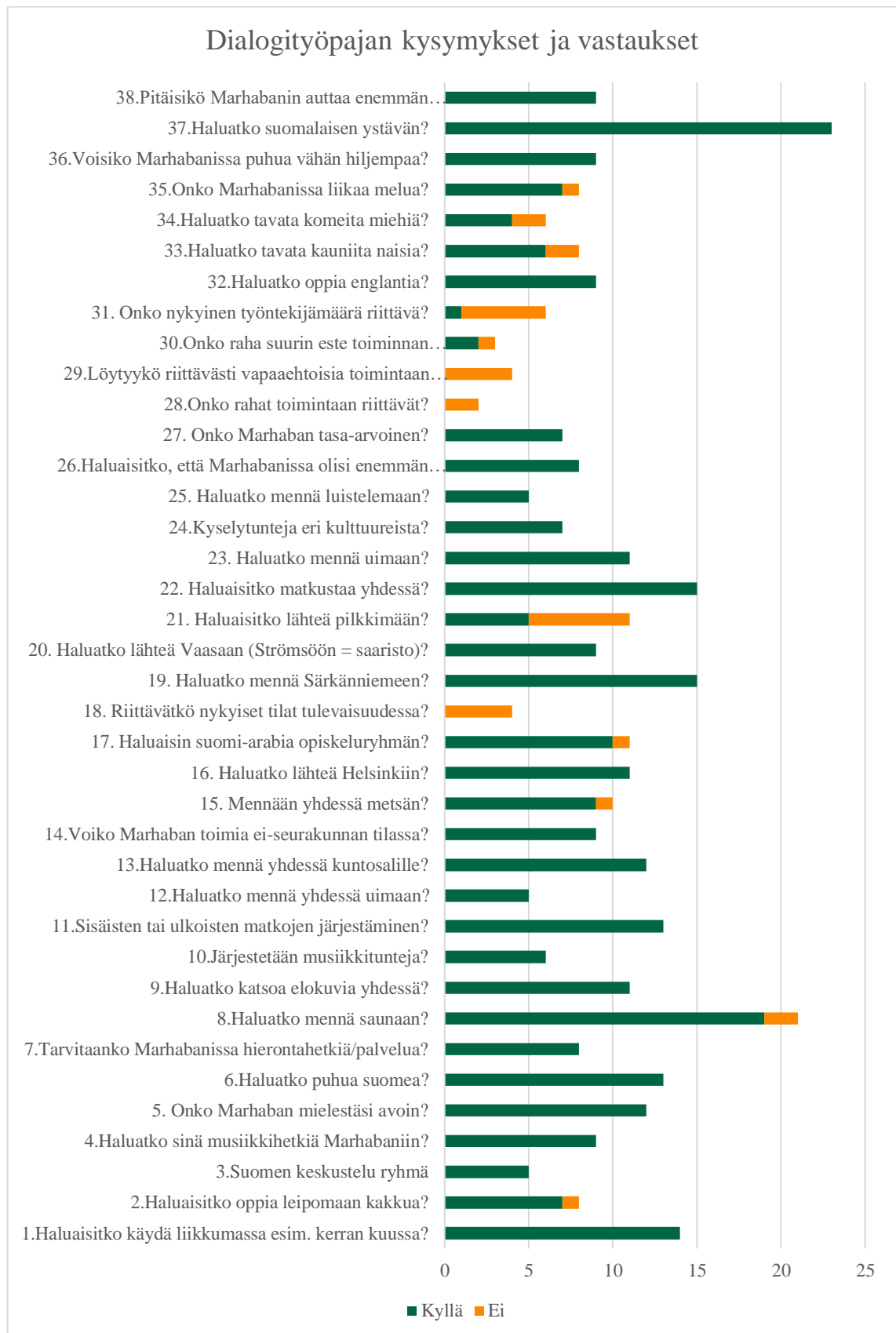
Kertynyt aineisto järjestettiin sisällön erittelyllä, jonka jälkeen teen aineistolähtöisen, teoriaohjaavan sisällönanalyysin. Sen avulla lähden etsimään teemojen syvempiä merkityksiä analysoimalla ja tulkitsemalla muodostettuja kysymyksiä ja väitelauseita sekä etsimään niiden merkityksiä kontekstissaan. Tukena minulla on käytettävissä numeerinen data, jossa näkyy kyllä- ja ei-vastausten lukumäärä. Analysoin kertynyttä aineistoa aineistolähtöisesti katsoen sitä yhteisön, yhteisöllisyyden sekä osallisuuden teorian kontekstissa.

6.1 Aineiston sisällön erittely

Dialogityöpajassa muodostettiin 38 kysymystä tai väitelausetta, joihin pystyi vastaamaan vain ”kyllä” tai ”ei”. Vastauksia annettiin yhteensä 357, joista ”kyllä”-vastauksia oli 325 ja ”ei”-vastauksia 32. Ensimmäisessä vaiheessa tein aineiston yhteismitallistamisen eli kirjoitin kysymyksen taulukkoon, jossa näkyy myös kyllä- ja ei- vastausten määrä. (TAULUKKO 1. Dialogityöpajan kysymykset ja vastaukset.)

Teemoja lähdettiin dialogityöpajassa muodostamaan kieliryhmien kesken käytyjen yhteisten keskustelujen pohjalta. Yhteisesti löydetty teemat olivat kieli, matkustaminen, sosiaaliset suhteet, kiva tekeminen, urheilu ja liikunta, retket sekä tila, toiminta ja resurssi. Tässä vaiheessa tein aineiston luokittelua eli jaoin dialogityöpajassa muodostetut kysymykset ja väitelauseet yhdessä muodostettujen teemojen alle. (TAULUKKO 2. Kysymysten ryhmittely teemoittain).

TAULUKKO 1. Dialogityöpajan kysymykset ja vastaukset

TAULUKKO 2. Kysymysten ryhmittely teemoittain

1.Kieli 3.Suomen keskustelu ryhmä. 6.Haluatko puhua suomea? 17.Haluaisin Suomi-arabia opiskeluryhmän? 32.Haluan oppia englantia?
2. Matkustaminen 11.Sisäisten tai ulkoisten matkojen järjestäminen. 16. Haluatko lähteä Helsinkiin? 20. Haluatko lähteä Vaasaan (Strömsöö = saaristo)? 22.Haluaisitko matkustaa yhdessä?
3. Sosiaaliset suhteet 33.Haluatko tavata kauniita naisia? 34.Haluatko tavata komeita miehiä? 37.Haluatko suomalaisen ystävän?
4. Kiva tekeminen 2.Haluaisitko oppia leipomaan kakkua? 4. Haluatko sinä musiikkihetkiä Marhabaniin? 7.Tarvitaanko Marhabanissa hierontahetkiä/palvelua? 9. Haluatko katsoa elokuvia yhdessä? 10. Järjestetään musiikkitunteja? 24. Kyselytunteja eri kulttuureista?
5. Urheilu/liikunta 1. Haluaisitko käydä liikkumassa esim.kerran kuussa? 12. Haluatko mennä yhdessä uimaan? 13. Haluatko mennä yhdessä kuntosalille? 23. Haluatko mennä uimaan? 25. Haluatko mennä luistelemaan?
6. Retket 8. Haluatko mennä saunaan? 15. Mennään yhdessä metsään? 19. Haluatko mennä Särkänniemeen?

21. Haluaisitko lähteä pilkkimään?

7. Tila/Toiminta/Resurssi

5. Onko Marhaban mielestäsi avoin?

14. Voiko Marhaban toimia ei-seurakunnan tilassa?

18. Riittävätkö nykyiset tilat tulevaisuudessa?

26. Haluan, että Marhabanissa olisi enemmän ihmisiä myös Afrikasta?

27. Onko Marhaban tasa-arvoinen?

28. Onko rahat toimintaan riittävät?

29. Löytyykö riittävästi vapaaehtoisia toimintaan mukaan?

30. Onko raha suurin este toiminnan monipuolistumiselle?

31. Onko nykyinen työntekijämäärä riittävä?

35. Onko Marhabanissa liikaa melua?

35. Voisiko Marhabanissa puhua vähän hiljempaa?

38. Pitäisikö Marhabanin auttaa enemmän työllistymisessä?

6.2 Teemojen sisällönanalyysi

Lähdin analysoimaan teemoja syvällisemmin aineistolähtöisesti katsomalla niitä yhteisön, yhteisöllisyyden sekä osallisuuden teorioiden kautta sekä huomioimalla monikulttuurisen Marhaban-keskuksen toimintaympäristönä ja yhteisönä.

Suomen kielen oppimisella ja opiskelulla on merkittävä rooli maahanmuuttajille. Jotta voi olla yhteiskunnan täysivaltainen jäsen ja luoda sosiaalisia suhteita täytyy löytää yhteinen kieli. Suomen kieli voi tässä kontekstissa olla ainoa yhteinen kieli eri maista tulleille maahanmuuttajille. Jotta pystyy tuntemaan yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, on kyettävä kommunikoimaan muiden yhteisön ihmisten kanssa.

Matkustaminen, retket, urheilu ja liikunta sekä kiva tekeminen teemojen alla korostuvat mielekkääksi koettu, kehittävä tekeminen elämässä, jossa toimitaan yhdessä muiden kanssa. Mielekkääksi koettu tekeminen mahdollistaa osallisuuden kokemuksen niin yhteiskunnassa kuin yhteisössä. Näissä teemoissa näkyy myös

halu integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan eli tutustuminen eri paikkoihin Suomessa sekä suomalaiseen kulttuuriin kuuluva tekeminen mm. saunominen.

Sosiaaliset suhteet itsessään koetaan tärkeäksi. Eniten ”kyllä”-vastauksia kerännyt kysymys on ”Haluatko suomalaisen ystävän?”, joka sai 23 ääntä. Tämä liittyy maahanmuuttaja- kontekstiin, jossa kotoutumiseen liittyvät asiat korostuvat. Sosiaaliset suhteet kantaväestöön lisäävät integraatiota yhteiskuntaan, edesauttavat kotoutumista sekä antavat ihmiselle tunteen, että hän on yhteiskunnan täysivaltainen jäsen. Kontaktit kantaväestöön myöskin edesauttavat suomen kielen oppimista sekä kulttuurista integraatiota. Kotoutuminen, sosiaaliset suhteet sekä osallisuus ovat dialogityöpajassa muodostuneiden kysymysten ja väitteiden läpileikkaavia teemoja.

Kieleen, merkitykselliseen ja kehittävään tekemiseen sekä osallisuuteen viittaavat kysymykset sekä niistä nousevat teemat ovat merkityksellisiä dialogityöpaan osallistuneiden mielestä. Ne asiat koetaan tärkeäksi Marhaban-keskuksen toiminnassa nyt ja tulevaisuudessa. Sosiaaliset suhteet ja yhdessä tekeminen läpileikkaavat kaikkea sitä, mikä on tullut dialogityöpajassa esille. Kysymyksessä nro 38 otetaan kantaa siihen, pitäisikö Marhaban-keskuksen auttaa enemmän työllistymisessä, jossa vallitsee yksimielisyys ”kyllä”-vastauksissa. Työllä ja opiskelulla on merkittävä rooli ihmisen identiteetille sekä kotoutumiseen yhteiskuntaan.

Nämä kaikki liittyvät osallisuuden kokemukseen, kotoutumiseen sekä integraatioon suomalaiseen yhteiskuntaan. Marhaban-keskuksessa on mahdollisuus luoda sosiaalisia suhteita, kokea osallisuutta ja yhteisöllisyyttä niin maahanmuuttajien kuin kantaväestöön kuuluvienkin. Se tarjoaa toimijuuden paikkoja, ihmisille mahdollisuuden käyttää osaamistaan, resurssejaan, kokea olevansa yhteiskunnan ja yhteisön jäsen voimauttaen heitä.

Tila, toiminta ja resurssit- teemassa käy ilmi, että Marhaban-keskus yhteisönä koetaan kaikille avoimeksi, tasa-arvoiseksi, huokoiseksi yhteisöksi. Marhaban-keskuksen yhteisöön kuuluvissa ihmisissä tällä hetkellä suurimmat kieliryhmät ovat arabian, farsin, darin ja venäjän kieltä äidinkielenään puhuvat.

Kysymyksessä 26. pohditaan pitäisikö olla enemmän afrikkalaisia kävijöitä. Tämä kertoo siitä, että joitain maahanmuuttajaryhmiä ei näy Marhaban-keskuksen arjessa yhtä paljon.

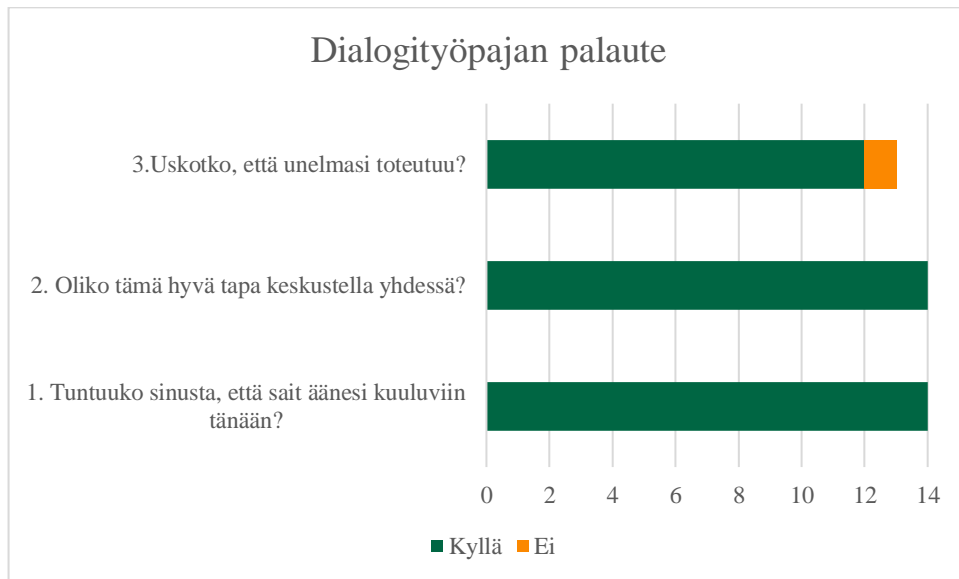
Tämänhetkistä työntekijämäärää ei pidetä riittävänä (kysymys nro 31), tilat nähdään riittämättömänä tulevaisuudessa (kysymys nro 18) ja vapaaehtoisia ei vastaajien mielestä löydetä riittävästi toimintaan (kysymys nro 29) ja rahat toimintaan nähdään riittämättöminä (kysymys nro 28). Vastausmäärät näissä kysymyksissä ovat pienet, mutta ne ovat kuitenkin asioita, joita on hyvä miettiä tulevaisuudessa. Resursseihin liittyvät kysymykset herättivät keskustelua työpajassa siitä, että miksi tällaisia kysymyksiä on tehty koska ei työpajaan osallistujalla välttämättä ole tietoa Marhaban-keskuksen taloudesta.

Dialogityöpajassa ei noussut esiin kysymys- tai väitelauseita, jotka olisivat koskeneet kirkon toimintaa tai hengellistä näkökulmaa. Kysymyksessä numero 14 pohditaan, voiko Marhaban-keskus toimia ei-seurakunnan tilassa (kyllä-vastauksia 8 kpl). Marhaban-keskuksen toiminta näyttäytyy katsomusneutraalina. Katsomusneutraalius madaltaa kynnystä liittyä tähän yhteisöön, mutta toisaalta Marhaban-keskus on kirkon toimintaa, jossa on hengellinen ulottuvuus. Yksi Marhaban-keskuksen toiminta-ajatuksista on kuitenkin tukea mahdollistaa ihmiselle olla kristitty itselleen merkittävällä tavalla sekä toimia polkuna muuhun seurakunnan toimintaan.

6.3 Arviointi ja palaute

Dialogityöpajan onnistumista arvioin havainnoimalla sekä palautetta pyydettiin kolmella kysymyksellä, joissa käytettiin samanlaista ”kyllä/ei”-vastaustekniikkaa. Palautetta kerättiin kolmella kysymyksellä (TAULUKKO 3.), jotka muotoiltiin niin, että ne mittaisivat menetelmän toimivuutta (kysymys 2.), osallistujan osallisuuden kokemusta (kysymys 1.) sekä yksi kysymys liittyi työpajan teemaan (kysymys 3.).

TAULUKKO 3. Dialogityöpajan palaute

Työpajan yhteisen keskustelun lopussa vetäjät ja toiminnanohjaajat kysivät, oliko dialogityöpaja hyvä ja oliko dialogityöpaja helppo. Vastaukset olivat positiivisia. Kysymyksiä ja väitelauseita muodostui paljon, joka kertoo myös dialogityöpajan helppoudesta ja toimivuudesta metodina tässä kontekstissa. Keskustelua syntyi runsaasti, niin pienryhmissä kuin yhteisestikin. Myös vetäjien palaute oli, että dialogityöpaja meni hyvin tässä kontekstissa ja oli toimiva.

Saadun palautteen perusteella, joka kerättiin niin suullisesti kuin kysymyksilläkin, voi kuitenkin päätellä, että dialogityöpaja on menetelmänä sellainen, jossa osallistujat kokevat saavansa äänensä kuuluviin, osallisuutta lisäävä sekä keskustelutapana toimiva tässä kontekstissa. Palautteen antajilla oli luottamusta siihen, että Marhaban-keskuksessa otetaan ihmisten esille tuomat asiat huomioon ja lähdeään toimimaan niiden toiveiden pohjalta. Palautteet kerääminen dialogityöpajan jälkeen ei ollut helppoa. Osallistujia muistutettiin ulko-ovella palautteen antamisesta ja siltikin sitä kertyi vähän osallistujamäärään verrattuna.

Viimeisessä työvaiheessa pyydettiin ihmisiä laittamaan nimi ja yhteystiedot sen kysymyksen tai väitteen kohdalle, jota haluaisivat olla mukana toteuttamassa. 17 kysymystä tai väitelauseita sai post-it lapun, jossa oli ihminen tai ihmisiä, jotka haluaisivat olla mukana toteuttamassa sitä. Kuusi osallistujaa haluaisi olla mukana toteuttamassa toimintaa, joista kolme on Marhaban-keskuksen tämän

hetkisiä harjoittelijoita. Eli kolme osallistujaa Marhaban-keskuksen kävijöistä halusi olla mukana toteuttamassa ko.asiaa. Ihmiset toivovat kyllä erilaista toimintaa ja tekemistä, mutta eivät halunneet sitoutua sen järjestämiseen ainakaan vielä.

Suomen kielessä oli osallistujilla tasoeroja runsaasti, joka näkyi myös kysymyksissä. Vaikka kysymykset käännettiin englanniksi sekä arabiaksi, oli ymmärtämisen vaikeutta. Yhteisissä keskusteluissa tuli esiin myös, että kaikki osallistujat eivät ymmärtäneet mitä tarkoittaa yhteisten teemojen etsiminen vaan etsittiin suosikkikysymystä. Ajankäyttö ja teemassa pysyminen vaatii dialogityöpajan vetäjältä jäämäkkyyttä. Tässä se onnistui hyvin ja dialogityöpaja saatiin tehtyä suunnitellusti aikarajoissa. Vetäjä myöskin mahdollisti sen, että jokainen kieliryhmä sai vuorollaan oman äänensä kuuluviin. Dialogityöpaja menetelmänä oli sellainen, että osallistujat innostuivat siitä. Dialogityöpaja herätti runsaasti keskustelua ja tunnelma oli positiivinen. Jako kieliryhmiin sai toisilleen tuntemattomatkin ihmiset keskustelemaan keskenään.

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Marhaban-keskus on osa Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan Kalevan kirkon toimintaa. Taustalla vaikuttavat kirkon arvot, jotka ovat usko, toivo ja rakkaus. Ihmistä katsotaan kristillisen ihmiskäsityksen kautta, jossa kaikki ihmiset nähdään Jumalan luomina ja yhtä arvokkaina. Työn keskiössä on aina ihminen, maahanmuuttaja, turvapaikanhakija tai kantaväestöön kuuluva, hänen konkreettiset tarpeensa sekä elämänskysymyksensä. Ihminen kohdataan elämäntilanteessaan, häntä autetaan, tuetaan ja luodaan toivoa. Tämä on diakoniaa, jota seurakunnassa tekevät niin seurakuntalaiset kuin viranhaltijatkin. Diakonia on kristilliseen uskoon sekä lähimmäisenrakkauteen perustuvaa toimintaa, jossa annetaan apua erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta. Kirkko on osallisuuden yhteisö, joka on avoin kaikille.

Marhaban-keskus halusi ryhtyä kehittämään toimintaansa yhteisölähtöisesti. Tässä dialogityöpaja oli ensimmäinen askel. Tämä deliberatiiviseen demokratiin pohjautuva menetelmä tarjosi osallistujille tasavertaiset mahdollisuudet kertoa mielipiteensä sekä vaikuttaa. Dialogityöpaja menetelmänä toimi Marhaban-keskuksen monikulttuurisessa kontekstissa sen selkeyden ja helppokäyttöisyyden vuoksi. Osallistujien palaute kertoi, että osallistujat kokivat saaneensa äänensä kuuluviin, kokivat osallisuutta sekä luottivat siihen, että tällä työpajalla on vaikutusta tulevaisuudessa eli työpajassa yhdessä mietityt asiat toteutuvat. Haasteita toi kielivaikkeudet koska osallistujien suomen kielen tasossa oli eroja. Palautteen kerääminen työpajan jälkeen oli myös haastavaa.

Marhaban-keskuksen yhteisö on toiminnallinen ja symbolinen monikulttuurinen yhteisö, joka pitää sisällään paljon osaamista ja voimavaroja. Marhaban-keskus koetaan paikkana, joka on tasa-arvoinen ja kaikille avoin, huokoinen yhteisö. Dialogityöpajasta nousi esiin se, että Marhaban-keskuksesta toivotaan toimintaa, joka auttaa suomen kielen oppimisessa, tuo yhteisön jäsenten elämään mielekästä ja kehittävää tekemistä sekä sosiaalisia suhteita. Nämä kaikki ovat asioita, jotka liittyvät osallisuuteen sekä kotoutumiseen ja suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumiseen. Marhaban-keskuksella on paikkansa nyt ja tulevaisuudessa niin maahanmuuttajan kuin kantaväestönkin parissa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja toimijuutta edistävänä paikkana ja yhteisönä, joka tuo ihmisten elämään merkityksellisiä sisältöjä voimauttaen heitä.

7.1 Opinnäytetyön eettisyys

Diakonia-ammattikorkeakoulun (2010, 11–12) ”Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä”-oppaassa opinnäytetyön tekijöille mukaan eettisyys on tapa, jolla opinnäytetyöntekijä ja ohjaaja suhtautuvat työhönsä ja niihin ihmisiin, joiden elämäntilanteissa tutkimusta ja kehittämistä tehdään sekä mahdollisiin ongelmiin. Tavoitteena on aina ihmisten kunnioittaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä oikeudenmukaisuuden korostaminen.

Eettisyys näkyy läpi koko opinnäytetyöprosessin sekä tutkimus- ja kehittämis-työn tulee olla rehellistä ja läpinäkyvää. Eettisyyttä on myös sopimusten noudattaminen aikataulullisesti sekä sisällöllisesti. (Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2009, 12.) Opinnäytetyöstä keskusteltiin lähetystiimin palaverissa 13.9.2019 ja se sai hyväksyvän vastaanoton. Myöskin dialogityöpajan suunnittelupalaverissa ja itse pajassa kerrottiin osallistujille, että tämä on osa opinnäytetyötä.

Gothoni (i.a) kirjoittaa, että tutkimus- ja kehittämistoiminnassa ja opinnäytetyössä peruseriaatteita ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus koko prosessin ajan. Työssä tulee noudattaa eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus-, ja arviointimenetelmiä sekä avoimuutta. Opinnäytetyössä tekijä sitoutuu keskinäiseen kunnioitukseen, tasa-arvoon ja inklusioon, demokraattiseen osallistumiseen ja vastavuoroisuuteen ja aktiiviseen oppimiseen. Kehittämisellä ja tutkimisella tavoitellaan positiivista muutosta. Yhteistoiminnalla työskennellään yhteisten tavoitteiden hyväksi.

Dialogityöpajaa suunniteltaessa ja toteutettaessa pyrittiin siihen, että kaikki osallistujat kokisivat olevansa yhtä merkityksellisiä ja kaikilla on tasavertainen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Dialogityöpajan suunnittelussa ja toteutuksessa osallistujilla oli erilaisia rooleja, joilla mahdollistettiin työpajan sujuminen sekä kaikkien osallistujien inklusiivisuus. Osallistujia kohdeltiin tasa-arvoisesti ja pyrittiin siihen, että jokainen saisi äänensä kuuluviin.

Kaikkien osallistujien anonymiteetista on huolehdittu. Muistiinpanoistani ei käy ilmi kenestä osallistujasta on kyse. Valokuvat hävitetään opinnäytetyön julkaisun jälkeen. Opinnäytetyön raportissa ei käy ilmi kenenkään osallistuneen yhteisön jäsenen henkilöllisyys. Muodostuneet kysymykset ja väitelauserpaperit luovutan opinnäytetyön julkaisun jälkeen takaisin Marhaban-keskuksen käyttöön.

7.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja hyödynnettävyys

Toiminnallinen opinnäytetyö tulee tehdä tutkivalla asenteella eli se pohjautuu kirjallisuuteen. Raportissa tulee selvittää työn idea, asetetut tavoitteet, teoreettinen

viitekehys sekä kohderyhmä sekä mitkä ovat opinnäytetyön tavoitteet. Myöskin mikäli ei onnistuta suunnitellusti, tulee se näkyä myös raportissa. Palautteen kerääminen arvioinnin tueksi kohderyhmältä on mielekästä, jottei arvio jäisi liian subjektiiviseksi. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös siihen, että mikä on ollut toteutustapa sekä miten se on käytännössä onnistunut (Vilkkä & Airaksinen, 2003, 154–158.)

Tässä opinnäytetyössä on lähdetty liikkeelle Marhaban-keskuksen halusta ryhtyä kehittämään yhteisöä. Dialogityöpaja menetelmänä on sellainen, jota on käytetty aiemminkin (kts. Tampereen kaupunki, 2019) mutta tässä kontekstissa sitä käytettiin ensimmäistä kertaa. Menetelmän toimivuutta tarkasteltiin yhteisön, yhteisöllisyyden ja osallisuuden teoreettisen viitekehysten kautta sekä saatua tietoa analysoitiin laadullisella sisällönerittelyllä ja – analyysilla laadullisin menetelmin. Palautetta dialogityöpajan osallisuutta ja toimivuutta koskien kerättiin niin suullisesti kuin dialogityöpajassa käytetyllä vastaustekniikalla ja havainnoimalla. Prosessia dokumentoin tekemällä muistiinpanoja dialogityöpajan suunnittelun sekä toteutuksen aikana. Dialogityöpajassa otin valokuvia muistiinpanojen tueksi sekä havainnollistamaan dialogityöpajan toteutusta kuitenkin huolehtimalla kaikkien osallistujien anonymiteetista.

Tämä kehittämispainotteinen opinnäytetyö on monikulttuuriseen kontekstiin sidonnainen sekä tehty Kalevan kirkon Marhaban-keskuksen toiminnassa. Raportoinnissa on kiinnitetty huomiota siihen, että se kertoisi mahdollisimman selkeästi ja havainnollistaen siitä, mitä on tehty ja miten on onnistuttu. Osallistuvassa havainnoinnissa opinnäytetyöntekijä katsoo asiaa subjektiivisesti ja on sosiaalisessa vuorovaikutustilanteessa. Tämän vuoksi on hyvä kerätä tietoa ja palautetta myöskin muilla tavoin, joita tässä olivat kolmesta kysymyksestä muodostettu palautekysely sekä suullinen palaute.

Kanala (2017, 174–175) kirjoittaa, että laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta arvioitaessa pitäisi sitä asiaa miettiä jo opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa eli sopivatko menetelmät tutkimusasetelmaan. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta joutuu arvioinnin varassa pohtimaan sillä luotettavuutta ei voida samalla tavalla laskea kuin määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa ei

pyritä tilastollisiin yleistyksiin vaan kuvaamaan ilmiötä tai tapahtumaa sekä ymmärtämään ja antamaan ilmiölle mielekäs tulkinta teoreettisista lähtökohdista (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 98.)

Tässä opinnäytetyössä tehtiin laadullinen sisällön erittely ja – analyysi dialogityöpajasta saadulle tiedolle. Analyysiä lähdin tekemään aineistolähtöisesti ja teoria-ohjaavasti käyttäen yhteisön, yhteisöllisyyden ja osallisuuden teoreettista viitekehystä sekä huomioin monikulttuurisen Marhaban-keskuksen kontekstin. Sisällönanalyysi ei ollut helppo tehtävä ja on kontekstisidonnainen. Koin kuitenkin, että muodostuneesta aineistosta nousi selvästi raportissa esiintuomiani asioita.

Opinnäytetyössä käy ilmi, että dialogityöpaja menetelmänä toimii tällaisessa kontekstissa ja raportti on kirjoitettu siten, että menetelmä on kuvattu riittävän tarkasti, jotta sen voi toistaa. Pääsääntöisesti dialogityöpaja toteutui suunnitellusti. Haasteina olivat kielikysymykset, vaikka dialogityöpaja toteutettiin suomeksi, englanniksi sekä arabiaksi. Pajaa toteutettaessa tilanteessa pitää pystyä joustamaan. Tällä kertaa äänenlaskua ei tehty yhdessä vaan vetäjät tekivät sen keskustelun lomassa. Dialogityöpajaa pystyy käyttämään erilaisissa aiheissa, konteksteissa ja erilaisina variaatioina (kts. Tampereen Kaupunki, 2019) ja on helposti muokattava. Dialogityöpajassa haasteena on se, että keskustelu voi siirtyä varsinaisesta aiheesta helposti muuhun ja aikataulussa pysymisestä on huolehdittava. Koska dialogityöpajassa ei voi ennalta tietää minkälaisia asioita siitä nousee esille, on teema ja sen muotoilua mietittävä huolellisesti.

7.3 Ammatillinen kasvu osana opinnäytetyötä

Diakonia-ammattikorkeakoulun (2010, 23) Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä-oppaassa on määritelty opinnäytetyön keskeisiä periaatteita sekä opinnäytetyön ja sen tekemiseen kuuluvan oppimisprosessin konkreettisia tavoitteita. Opinnäytetyön tulisi olla muun muassa työelämälähtöinen ja on integroitu työelämän oppimisympäristöihin. Oppimisprosessissa tuetaan tutkivan työotteen kehittymistä, vahvistetaan tutkimus- ja kehittämistaitoja sekä tuotetaan tutkimuksellista tietoa. Tarkoituksena on tukea ja vahvistaa opiskelijan ammatillista kasvua.

Opinnäytetyö on olennainen osa muodostettaessa, kehitettäessä sekä osoitettaessa ammatillista tietoa ja taitoa.

Opinnäytetyöhön tarvittavia valmiuksia ja teorianpohjaa olen saanut koulutuksen aikana. Opinnäytetyötä tehdessäni olen käyttänyt koulutuksessa saatua teorian tietoa sekä tiedonhankintataitoja. Teorian tieto on kaiken sen pohjalla, että pystyy yhdistelemään eri asiakokonaisuuksia, näkemään syys-seuraussuhteita sekä katsomaan myös kriittisesti asioita. Koulutuksen myötä myös oma näkökulma sekä käsitys monesta asiasta on muuttunut. Koulutuksen ja opinnäytetyöprosessin aikana omat tiedonhankintataidot ovat myös parantuneet.

Opinnäytetyöni ollessa työelämälähtöinen on se opettanut yhteistyötaitoja sekä organisoitaitaitoja eri toimijoiden ja erilaisten ihmisten kanssa. Opinnäytetyön ollessa toiminnallinen opinnäytetyö on se ollut minulle uusi kokemus ja laajentanut näkemystä siitä, miten ja minkälaista tutkimusta voi tehdä. Laadullisen tutkimuksen analyysi on myöskin ollut uusi oppimisen paikka. Opinnäytetyöprosessin aikana ymmärrys sosiaalityön ja diakoniatyön eri osa-alueista lisääntyi.

Koulutus ja opinnäytetyöprosessi ovat muokanneet ja kasvattaneet kohti sosiaali- ja kirkonalan ammattilaisuutta. Koskaan ei kuitenkaan voi olla täysin valmis. Aina on kehitettävää omassa ammatillisuudessa sekä omassa työssä. Koulutus ja tämän opinnäytetyöprosessin läpikäyminen antoivat siihen valmiuksia. Diakoninen näkökulma opinnoissa on muokannut monia käsityksiä, tuonut valmiuksia hengelliseen työhön sekä vahvistanut omaa hengellisyyttä.

LÄHTEET

- Ahonen, K. & Hellman J. (2019) Yhteisöllinen kirkko. Teoksessa T.Kostiainen, K.Popova, A. Metteri, M. Leppänen & M.Harju (toim.) *Yhteisötyö kahdensuuntaisessa kotoutumisessa. Yhteisö, kohtaaminen ja osallisuus* (s.161-168). Tampereen yliopisto, Tampereen ammattikorkeakoulu, Tampereen kaupunki ja Tampereen evankelisluterilainen seurakuntayhtymä. Tampere: Kirjapaino Hermes Oy. Saatavilla 11.12.2019 <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/117569>.
- Deliberatiivisen demokratian instituutti (DDI). Deliberatiivinen demokratia. Saatavilla 29.11.2019 http://www.deliberaatio.org/~delibero/wordpress/?page_id=145
- Diakonia-ammattikorkeakoulu, (2010). Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä: Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten (5. uud. laitos.). [Helsinki]: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla 17.12.2019 https://www.diak.fi/wp-content/uploads/2017/12/Diak_Kohti_tutkivaa_ammattikaytantoa_opas.pdf
- EVL. Monikulttuurisuus. Saatavilla 12.12.2019 <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/monikulttuurisuus>
- EVL Seurakunnat ja maahanmuuttajat. Saatavilla 12.12.2019 <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/monikulttuurisuus/seurakunnat-ja-maahanmuuttajat>
- EVL. Kotoutumisen tuki. Saatavilla 12.12.2019 <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/monikulttuurisuus/seurakunnat-ja-maahanmuuttajat/kotoutumisen-tuki>
- EVL. (2007.) Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C 2007:10. Saatavilla 1.12.2019 [http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/9DCEBA0C6C057920C225744F0045BE93/\\$FILE/Kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf](http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/9DCEBA0C6C057920C225744F0045BE93/$FILE/Kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf)

- EVL. (2014.) Kohtaamisen kirkko. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020. Suomen ev.lut. kirkon julkaisuja 7. Kirkko ja toiminta. Kirkkohallitus. Saatavilla 1.12.2019 <https://evl.fi/documents/1327140/52566740/Kohtaamisen+kirkko/d3b98b1a-8d4c-fcf5-01f3-02e8ba28a784>
- EVL. (2016.) Yhdeksän kymmenestä seurakunnasta avusti turvapaikanhakijoita vuonna 2015. Saatavilla 1.1.2020 <https://evl.fi/uutishuone/tiedotearkisto/-/items/item/1902/Yhdeksan+kymmenesta+seurakunnasta+avusti+turvapaikanhakijoita+vuonna+2015#62744ae2>
- Gothoni, R. Osallistavan tutkimisen ja kehittämisen opas: Eettiset periaatteet tutkivassa ja kehittävässä työssä. Saatavilla 5.1.2020 <https://libguides.diak.fi/c.php?g=389856&p=2793510>
- Haapavaara, M. (2017). Osallisuus ja ilo sykehdyttävät Marhabanissa. *Diakonia* 3, 28-29. Saatavilla 1.12.2019 <https://evl.fi/documents/1327140/48804330/Diakonia-3-2017.pdf/30ab9e8e-b8e3-cfb8-b2b2-ba5699011d49>
- Holm, R., Poutanen, P. & Ståhle, P. (2018.) Mikä tekee dialogin: Dialogisen vuorovaikutuksen tunnuspiirteet ja edellytykset Sitran Tieto päätöksenteossa-projektin artikkelisarjassa Dialogi tietoon perehtyvässä päätöksenteossa. Saatavilla 3.11.2019 <https://www.sitra.fi/artikkelit/mika-tekee-dialogin-dialogisen-vuorovaikutuksen-tunnuspiirteet-ja-edellytykset/>.
- Hakoköngäs, L. (2018). Kanssalaistoiminta on kenen tahansa oikeus – ja suuri mahdollisuus. Blogikirjoitus 14.12.2018. Saatavilla 1.12.2019 <https://www.hdl.fi/blog/2018/12/14/kanssalaistoiminta-on-kenen-tahansa-oikeus-ja-suuri-mahdollisuus/>
- Isola, A., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. (2017). Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Jaakkola, J. (2017). Kotoutumisesta kotoutujan omalla äänellä .Haastattelututkimus taistelevan tutkimuksen viitekehyksellä. Pro Gradu-tutkielma. Sosiaalityö. Jyväskylän yliopisto.

- Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Saatavilla 2.1.2020
<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/56952>
- Kananen, J. (2017). Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. [Jyväskylä]: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kirkon tulevaisuuskomitean mietintö 2016. Kirkko ja toiminta. Suomen ev.lut. kirkon julkaisuja 47. Helsinki: Kirkkohallitus. Saatavilla 12.12.2019
[http://kappeli.evl.fi/kkoweb.nsf/c7f32a5129224528c2256dba002d78f0/e3cb4b616646125ec2258050002951a4/\\$FILE/Kirkon%20tulevaisuuskomitea_Mietint%C3%B6.pdf](http://kappeli.evl.fi/kkoweb.nsf/c7f32a5129224528c2256dba002d78f0/e3cb4b616646125ec2258050002951a4/$FILE/Kirkon%20tulevaisuuskomitea_Mietint%C3%B6.pdf)
- Nivala, E. (2008). Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Väitöskirja. Kuopion yliopiston yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Snellman-instituutin A-sarja 24/2008. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy. Saatavilla 3.11.2019 https://www.academia.edu/38717598/Kansalaiskasvatus_globaalin_ajan_hyvinvointiyhteiskunnassa_Kansalaiskasvatuksen_sosiaalipedagoginen_teorikehys.
- Pohjola, A. (2015.) Yhteisöt ja yhteisöllisyys monimuotoisena ilmiönä. Teoksessa S.Väyrynen, K.Kostamo-Pääkkö & P.Ojanen (toim.) *Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä* (s. 15–34). Tallinn: United Press Global.
- Saastamoinen, M. (2009). Makrokuvia yhteisöllisyydestä. Teoksessa K. Filander & M. Vanhalakka-Ruoho (toim.) *Yhteisöllisyys liikkeessä* (s.31-62). Jyväskylä: Gummeruksen kirjapaino Oy.
- Tampereen ev.lut.seurakuntayhtymä. (2018). Toiminta – ja taloussuunnitelma vuosille 2019-2020. Talousarvio 2019. Saatavilla 3.11.2019
https://tampereenseurakunnat.fi/files/30792/Tampereen-seurakunnat-TTS_2019-2021_ja_TA_2019.pdf.
- Tampereen kaupunki. (2019). Meidän mielipide. Arvolähtöinen, datan ohjaama osallistumis- ja päätöksentekoprosessi Multisillan ja Peltolammin alueilla. Selvitykset ja kehittämisraportit 1/2019. Saatavilla 29.11.2019 <https://www.tampere.fi/tiedostot/m/TIR6NSuOx/meidan-mielipide.pdf>

- Tampereen Tuomiokirkkoseurakunta. (2017). Seurakuntaneuvoston kokous 8/2017 pöytäkirja. Saatavilla 3.11.2019 <https://docplayer.fi/64351690-Tampereen-tuomiokirkkoseurakunta-poytakirja-8-2017-1-22-seurakuntaneuvosto-kokous.html>.
- Tampereen Tuomiokirkkoseurakunta. Marhaban-keskus Tampereen ytimessä. Saatavilla 3.11.2019 <https://tampereenseurakunnat.fi/seurakunnat/tuomiokirkkoseurakunta/toimintaa/marhaban-keskus>.
- TEM. Maahanmuuton ja kotoutumisen tietopaketti. Saatavilla 1.12.2019 <https://tem.fi/tietopaketti-kotoutumisesta>
- Thitz, P. (2013). Seurakunta osallisuuden yhteisönä. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla 11.12.2019 http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-493-214-1/
- THL. (2019.) Keskeisiä käsitteitä. Osallisuus. Saatavilla 1.12.2019 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/keskeisia-kasitteita>
- THL (2019a.) Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Kotoutuminen. Saatavilla 1.12.2019 <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/kotoutuminen>
- THL (2019b.) Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Koulutus ja kielitaito. Saatavilla 1.12.2019 <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/koulutus-ja-kielitaito>
- Tilastokeskus. (2019). Maahanmuuttajat väestössä. Saatavilla 3.11.2019 https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html#tab1485503695201_1.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Valtonen, M. & Salminen, V.M. (2019). Yhteisöjä vahvistavat hankkeet ja uudet alat. Teoksessa M.Malkavaara & M.Valtonen (toim.) *Uusi elämisen kulttuuri – muutos Tampereella* (s.121–131). Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 61. Saatavilla 1.12.2019

[http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/2B4B93DC27D2150DC225842A002C496A/\\$FILE/Uusi elamisen kulttuuri KTKVJ61 NETTI 19 06 04 KOR-JATTU%20\(1\).pdf](http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/2B4B93DC27D2150DC225842A002C496A/$FILE/Uusi_elamisen_kulttuuri_KTKVJ61_NETTI_19_06_04_KOR-JATTU%20(1).pdf)

Vilkka, H. & Airaksinen, T. (2003). Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Virtanen, P., Suoheimo M., Lamminmäki, S., Ahonen, P. & Suokas, M. (2011) Matkaopas asiakaslähtöisten sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämiseen. Tekesin katsaus 281/2011. Saatavilla 1.12.2019
<https://www.businessfinland.fi/globalassets/julkaisut/matkaopas.pdf>

LIITE 1. Dialogityöpaja-mainos suomen kieli

LIITE 2. Dialogityöpaja-mainos englannin kieli

